

PROCEDURA PRZETARGOWA DOTYCZĄCA AML

JUST/2018/JACC/PR/CRIM/018

PRZYGOTOWANIE I ORGANIZACJA SZKOLENIA DLA
PRAWNIKÓW DOTYCZĄCEGO UNIJNYCH PRZEPISÓW
W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA PRANIU PIENIĘDZY (AML)
I FINANSOWANIU TERRORYZMU (CTF)

PODRĘCZNIK DLA UŻYTKOWNIKÓW

---

22 lutego 2021 r.

Zastrzeżenie

Niniejsze informacje zostały opracowane w ramach umowy z Unią Europejską (nr referencyjny: JUST/2018/JACC/PR/CRIM/018) i nie stanowią oficjalnego stanowiska Komisji Europejskiej. Komisja ani żadna osoba działająca w jej imieniu nie ponosi odpowiedzialności za wykorzystanie informacji zawartych w niniejszej publikacji.

WYDAWCY

Fundacja Prawników Europejskich

Fluwelen Burgwal 58

2511 CJ – The Hague

Niderlandy

+31 612 990 818

www.elf-fae.eu

info@elf-fae.eu

Rada Izb Adwokackich i Stowarzyszeń Prawniczych w Unii Europejskiej

Rue Joseph II, 40

1000 Brussels

Belgia

+32 2234 6510

www.ccbe.eu

info@ccbe.eu

Fotografie (strona tytułowa)

© Adobe Stock

SPIS TREŚCI

JUST/2018/JACC/PR/CRIM/018	1
PODRĘCZNIK DLA UŻYTKOWNIKÓW.....	1
WYDAWCY	2
PODRĘCZNIK DLA UŻYTKOWNIKÓW.....	5
PRZEDMOWA.....	5
WPROWADZENIE	6
DEFINICJE.....	8
<i>Czym jest pranie pieniędzy? .....</i>	<i>8</i>
<i>Czym jest finansowanie terroryzmu? .....</i>	<i>9</i>
<i>Czy prawnicy praktycy są objęci unijnym systemem AML/CTF, a jeżeli tak, w zakresie jakich działań?.....</i>	<i>9</i>
PODEJŚCIE OPARTE NA ANALIZIE RYZYKA	11
<i>Informacje ogólne.....</i>	<i>11</i>
<i>Sposoby przeprowadzania oceny ryzyka.....</i>	<i>14</i>
<i>Wielkość kancelarii.....</i>	<i>16</i>
NALEŻYTA STARANNOŚĆ WOBEC KLIENTA	17
<i>Wprowadzenie .....</i>	<i>17</i>
<i>Terminy .....</i>	<i>19</i>
<i>Poziom .....</i>	<i>20</i>
<i>Korzystanie z usług osób trzecich.....</i>	<i>26</i>
<i>Strategie, środki kontroli i procedury sformułowane w formie pisemnej.....</i>	<i>27</i>
<i>Przechowywanie dokumentacji.....</i>	<i>29</i>
<i>Przedsiębiorstwa.....</i>	<i>30</i>
<i>Trusty.....</i>	<i>32</i>
WŁASNOŚĆ RZECZYWISTA	32
PAŃSTWA TRZECIE WYSOKIEGO RYZYKA	36
OSOBY ZAJMUJĄCE EKSPONOWANE STANOWISKA POLITYCZNE.....	37
KLIENCI, Z KTÓRYMI NIE MA KONTAKTU TWARZĄ W TWARZ.....	40
„CZERWONE FLAGI”	41
WYKORZYSTANIE TECHNOLOGII	42
OBOWIĄZKI ZGŁASZANIA.....	44
<i>Wprowadzenie .....</i>	<i>44</i>
<i>Uprzedzanie .....</i>	<i>45</i>

„Wie, podejrzewa lub ma uzasadnione podstawy, by podejrzewać” oraz ogólne znaczenie tych słów	46
„Działalność przestępcza”	48
OCHRONA DANYCH	49
POUFNOŚĆ WYMIANY INFORMACJI MIĘDZY PRAWNIKIEM A KLIENTEM	51
<i>Wprowadzenie</i>	51
<i>Orzecznictwo unijne</i>	52
<i>Wniosek</i>	53
KWESTIE TRANSGRANICZNE	54
KARY	55
<i>Wprowadzenie</i>	55
<i>Wymogi dotyczące przestępstwa</i>	56
ZAŁĄCZNIK 1 – WYKAZ PAŃSTW WYSOKIEGO RYZYKA	57

PODRĘCZNIK DLA UŻYTKOWNIKÓW

PRZEDMOWA

Niniejszy podręcznik szkoleniowy (podręcznik dla użytkowników) został opracowany z myślą o prawnikach praktykach uczestniczących w szkoleniu dotyczącym unijnych przepisów w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy (AML) i finansowania terroryzmu (CTF). Dostępny jest również odpowiedni podręcznik dla osób prowadzących szkolenia.

Obydwa podręczniki zostały opracowane w ramach umowy zawartej przez Komisję Europejską z Fundacją Prawników Europejskich (ELF) oraz Radą Izb Adwokackich i Stowarzyszeń Prawniczych Unii Europejskiej (CCBE) dotyczącej „Przygotowania organizacji szkolenia dla prawników dotyczącego unijnych przepisów w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy (AML) i finansowaniu terroryzmu (CTF)” (umowa o świadczenie usług JUST/2018/JACC/PR/CRIM/0185).

Komisja Europejska, ogłaszając procedurę przetargową dotyczącą przedmiotowej umowy, kierowała się następującymi celami:

„Celem ogólnym umowy jest szkolenie prawników praktyków w zakresie kluczowych zasad i koncepcji dotyczących unijnych przepisów AML/CTF, podnoszenie świadomości na ich temat i ich promowanie. Celem umowy jest analiza, ocena i wsparcie potrzeb prawników praktyków poprzez zwiększenie ich świadomości na temat ich roli i obowiązków w zakresie zwalczania prania pieniędzy i finansowania terroryzmu zgodnie z dyrektywą.

Celem szczegółowym jest rozpowszechnienie programu szkolenia wśród jak najliczniejszej grupy prawników praktyków w całej Unii. W szczególności szkolenia mogą pomóc zainteresowanym prawnikom praktykom w uzyskaniu informacji na temat najlepszych sposobów:

- przyjmowania odpowiednich obowiązków w zakresie AML/CTF i ich zrozumienia; analizowania, jak dochodzi do wykorzystywania prawników praktyków i kancelarii prawnych w kontekście prania pieniędzy i finansowania terroryzmu;*
- analizowania, jakie praktyki mogą stosować prawnicy praktycy i kancelarie prawne w obrębie swojej określonej jurysdykcji oraz zgodnie z odpowiednimi przepisami regulującymi wykonywanie zawodów prawniczych, aby zapewnić utrzymanie najwyższych standardów etycznych w tych zawodach;*
- identyfikowania problemów, jakie mogą wynikać w związku z interpretacją przepisów szczegółowych w świetle hipotetycznych i faktycznych spraw oraz w szczególności mając na względzie ciągłość ich relacji biznesowych z klientami oraz inne kwestie”.*

Przed opracowaniem podręczników szkoleniowych grupa partnerów sporządziła ocenę potrzeb szkoleniowych oraz strategię szkoleniową, korzystając z odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu, dotyczące obecnych praktyk każdego z państw członkowskich w zakresie szkoleń dla prawników praktyków dotyczących przepisów AML/CTF na poziomie UE. Odpowiedzi na te pytania udzieliły wszystkie w UE (27) członkowskie izby adwokackie CCBE oraz izba adwokacka Zjednoczonego Królestwa.

Warto przypomnieć [kontekst dyrektyw AML/CTF](#), ponieważ dotyczą one prawników praktyków. Pranie pieniędzy i finansowanie terroryzmu stanowią poważne zagrożenia dla życia i społeczeństwa oraz skutkują przemocą, prowadzą do dalszej działalności przestępczej i zagrażają fundamentom praworządności. Biorąc pod uwagę rolę, jaką odgrywa prawnik praktyk w społeczeństwie, oraz związane z tą rolą obowiązki i standardy zawodowe i nie tylko, prawnicy praktycy muszą zawsze postępować uczciwie, przestrzegać praworządności i nie angażować się w jakąkolwiek działalność przestępczą. W związku z tym prawnicy praktycy muszą mieć ciągłą świadomość zagrożenia ze strony przestępców, którzy próbują wykorzystywać zawód prawnika do celów prania pieniędzy i finansowania terroryzmu.

Prawnicy i kancelarie prawne muszą upewnić się, że znają swoje obowiązki w zakresie AML/CTF i ich przestrzegają. Obowiązki te wynikają z:

- (i) podstawowych zasad etyki zawodu prawniczego, w tym z kluczowego obowiązku dotyczącego niewspierania i nieułatwiania działalności przestępczej, jak również z przepisów krajowych dotyczących tych samych dziedzin; oraz
- (ii) wymogów prawa Unii.

Wszyscy prawnicy praktycy w UE muszą znać odpowiednie mające zastosowanie obowiązki prawne i etyczne, jak również ryzyko istotne dla dziedziny, w jakiej prowadzą działalność, i ich klientów, oraz nieustannie edukować się w tym zakresie. Jest to tym ważniejsze, że działalność przestępcza prowadzona przez przestępców w zakresie objętym przez dyrektywy AML/CTF szybko i nieustannie zmienia się, stając się ostatecznie coraz bardziej wyrafinowana. Świadomość, czujność, rozpoznawanie znaków ostrzegawczych (tzw. „czerwonych flag”) i ostrożność to najlepsze narzędzia prawnika praktyka do oceny sytuacji, które mogą wzbudzać obawy, że chodzi o pranie pieniędzy i finansowanie terroryzmu.

Celem niniejszego podręcznika jest pomoc prawnikom praktykom uczestniczącym w szkoleniu w dziedzinie AML/CTF w zrozumieniu, jaki jest pełen zakres ich obowiązków prawnych i etycznych, w tym ich narażenia na ryzyko związane z angażowaniem się w działania AML/CTF.

WPROWADZENIE

Ramy krajowych przepisów AML/CTF w każdym państwie członkowskim opierają się na [4. dyrektywie AML](#) zmienionej [5. dyrektywą AML](#) .

Materiały szkoleniowe przedstawione w niniejszym podręczniku zostały opracowane na podstawie przepisów mających zastosowanie do (i obowiązujących) wszystkich prawników praktyków w całej UE, dlatego też odniesienia ustawowe będą dotyczyły przepisów 4. dyrektywy AML zmienionej 5. dyrektywą AML, a nie ustawodawstwa krajowego, które dla wielu prawników praktyków może być bardziej znajome.

Ponieważ ustawodawstwo dotyczące AML/CTF wprowadza się w życie w poszczególnych krajach w drodze wdrożenia dyrektyw, w każdym państwie członkowskim mogą istnieć pewne różnice w zakresie tego wdrażania. Wszystkie państwa członkowskie muszą jednak przestrzegać, co najmniej, przepisów dyrektywy. Niniejszy podręcznik opracowano w taki sposób, aby można go było łatwo dostosować do kontekstów krajowych poszczególnych państw członkowskich. Dzięki starannym odniesieniom do artykułów 4.(zmienionej) dyrektywy AML w niniejszym podręczniku użytkownikom będzie łatwiej, zgodnie z sugestią, zidentyfikować lokalny kontekst. W przypadku odniesień do 4. dyrektywy AML zawsze chodzi o jej wersję zmienioną 5. dyrektywą i w całym niniejszym podręczniku jest ona nazywana „dyrektywą”.

Ponadto należy również pamiętać o kontekście i treści krajowych ocen ryzyka, ponieważ warunki leżące u podstaw ryzyka prania pieniędzy będą różne w poszczególnych państwach członkowskich. Grupa Specjalna ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy (FATF) przechowuje [dokumentację dotyczącą krajowych ocen ryzyka](#). Ze względu na te różnice krajowe takie oceny ryzyka nie stanowią części niniejszego podręcznika użytkownika.

Przepisy UE są źródłem krajowych przepisów wykonawczych, a w przypadku jakiegokolwiek konfliktu dotyczącego obowiązujących przepisów pierwszeństwo ma przepis UE. Jednym z celów niniejszego podręcznika jest podkreślenie, że system AML/CTF stanowi ramy obejmujące całą UE i nakładające wspólne obowiązki na prawników w UE, a także zapewnienie pewności prawa w tym zakresie. Podręcznik ten należy jednak stosować w połączeniu z przepisami krajowymi, które mogą na przykład wykraczać poza minimalne standardy często określone w dyrektywie.

W przygotowaniu niniejszego podręcznika pomocne okazały się trzy publikacje, których materiały wykorzystano jako źródło odniesienia:

- 1) [„A lawyer’s guide to detecting and preventing money laundering”](#) [Przewodnik dla prawników dotyczący wykrywania prania pieniędzy i zapobiegania mu], opublikowany przez CCBE, Międzynarodowe Stowarzyszenie Prawników (IBA) oraz Amerykańskie Stowarzyszenie Prawników (ABA) w 2014 r.;
- 2) [„Guidance for a risk-based approach for legal professionals”](#) [Wytyczne dotyczące stosowania podejścia opartego na analizie ryzyka dla przedstawicieli zawodów prawniczych], opublikowane przez Grupę Specjalną ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy w 2019 r.;
- 3) [„Legal Sector Affinity Group Anti-Money Laundering Guidance for the Legal Sector”](#) [Wytyczne dla sektora prawnego dotyczące przeciwdziałania praniu pieniędzy opracowane przez Grupę Partnerską Sektora Prawnego], opublikowane w 2020 r.

Wszystkie trzy publikacje są bardzo użyteczne, chociaż dwa pierwsze przewodniki nie zostały opublikowane konkretnie z myślą o ramach obecnych przepisów europejskich. W zamierzeniu ich odbiorcami są prawnicy praktycy na całym świecie, a opisane w nich zagadnienia dotyczą najważniejszych zasad. Ponadto pierwszy przewodnik (CCBE-IBA-ABA) ma już obecnie kilka lat, w związku z czym pewne podstawowe okoliczności mogły ulec zmianie. Jeżeli chodzi o przewodnik brytyjski, opublikowano go, kiedy Zjednoczone Królestwo było jeszcze w okresie przejściowym przed wystąpieniem z UE.

DEFINICJE

Koncepcji AML/CTF nie można zrozumieć bez rozumienia, w jaki sposób jej główne części składowe zostały zdefiniowane w przepisach UE.

Czym jest pranie pieniędzy?

Pranie pieniędzy i finansowanie terroryzmu zdefiniowano w dyrektywie za pomocą szeregu czynności opisanych poniżej:

Artykuł 1

3. Na użytek niniejszej dyrektywy za pranie pieniędzy uznaje się następujące czyny popełnione umyślnie:

a) konwersję lub przekazywanie mienia, ze świadomością, że pochodzi ono z działalności przestępczej lub z udziału w takiej działalności, w celu ukrywania lub zatajania nielegalnego pochodzenia tego mienia lub udzielenia pomocy dowolnej osobie, która bierze udział w takiej działalności, dla umożliwienia tej osobie uniknięcia konsekwencji prawnych takiego działania;

b) ukrycie lub zatajenie prawdziwego charakteru mienia, jego źródła, miejsca położenia, rozporządzania nim, przemieszczania, praw odnoszących się do mienia lub własności mienia, ze świadomością, że mienie to pochodzi z działalności przestępczej lub z udziału w takiej działalności;

c) nabycie, posiadanie lub użytkowanie mienia, ze świadomością w momencie jego otrzymania, że mienie to pochodzi z działalności przestępczej lub z udziału w takiej działalności;

d) udział lub współdziałanie w popełnieniu, usiłowanie popełnienia oraz pomocnictwo, podżeganie, ułatwianie oraz doradzanie przy popełnieniu któregośkolwiek z czynów, o których mowa w lit. a), b) i c).

4. Pranie pieniędzy zachodzi również w przypadku, gdy działania, w ramach których uzyskano mienie mające stać się przedmiotem prania, miały miejsce na terytorium innego państwa członkowskiego lub państwa trzeciego.

5. Na użytek niniejszej dyrektywy „finansowanie terroryzmu” oznacza bezpośrednio lub pośrednio dostarczanie lub gromadzenie środków finansowych wszelkimi sposobami z zamiarem ich użycia lub ze świadomością, że mają zostać użyte, w całości lub w części, w celu popełnienia któregośkolwiek z przestępstw określonych w art. 1–4 decyzji ramowej Rady 2002/475/WSiSW.

6. Świadomość, zamiar lub cel stanowiące znamiona działań, o których mowa w ust. 3 i 5 mogą zostać ustalone na podstawie obiektywnych okoliczności faktycznych.

Szczególne znaczenie ma art. 1 ust. 3 lit. d), zgodnie z którym prawnik praktyk działający w charakterze doradcy musi unikać podlegania i ułatwiania przy popełnianiu przestępstwa. Istnieje szereg kroków, jakie może i powinien podjąć prawnik praktyk, aby tego uniknąć. Kroki te omówiono w dalszej części.

Czym jest finansowanie terroryzmu?

Finansowanie terroryzmu zdefiniowano w art. 1 ust. 5 zgodnie z przestępstwami, które z kolei zdefiniowano w innej decyzji UE, tj. decyzji ramowej Rady 2002/475/WSiSW. Ta decyzja ramowa została zmieniona kolejną decyzją (2008/919/WSiSW) i obecnie została zastąpiona [dyrektywą \(UE\) 2017/541](#) w sprawie zwalczania terroryzmu.

Zasadniczo przestępstwo terrorystyczne, o którym mowa w art. 1 ust. 5, jest połączeniem elementów obiektywnych (takich jak morderstwo, uszczerbki na zdrowiu, wzięcie zakładnika, wymuszenie, dokonanie ataków lub groźby popełnienia któregośkolwiek z powyższych przestępstw) oraz elementów subiektywnych (takich jak czyny popełnione z zamiarem poważnego zastraszenia ludności, destabilizacji lub zniszczenia struktur kraju lub organizacji międzynarodowej, lub sprawienia, aby rząd powstrzymał się od podejmowania działań).

Finansowanie terroryzmu polega na dostarczaniu lub gromadzeniu funduszy z zamiarem wykorzystania ich do przeprowadzania aktów terrorystycznych, zarówno przez organizacje terrorystyczne, jak i przez osoby fizyczne działające samodzielnie lub w ramach niewielkich sieci.

Prawnicy praktycy powinni być świadomi, że finansowanie terroryzmu może obejmować środki finansowe pochodzące z legalnych lub nielegalnych źródeł – od osobistych darowizn po dochody z działalności przestępczej, takiej jak handel narkotykami, wymuszenie lub handel ludźmi. Finansowanie terroryzmu może także pochodzić ze środków finansowych zebranych w wyniku sprzeniewierzenia lub w ramach eksploatacji zasobów naturalnych.

Ukrywanie przeznaczenia legalnych funduszy, które mają być wykorzystane do celów przestępczych, jest w efekcie procesem odwrotnym do procesu prania pieniędzy.

Czy prawnicy praktycy są objęci unijnym systemem AML/CTF, a jeżeli tak, w zakresie jakich działań?

W art. 2 dyrektywy wyraźnie stwierdza się, że ma ona zastosowanie do przedstawicieli wolnych zawodów prawniczych. W artykule tym wymienia się również określone rodzaje działalności objęte zakresem stosowania dyrektywy (art. 2 ust. 1 pkt 3 lit. b).

Artykuł 2

1. Niniejszą dyrektywę stosuje się do następujących podmiotów zobowiązanych:

...

3) następujących osób fizycznych lub prawnych podczas wykonywania ich działalności zawodowej:

a) biegłych rewidentów, zewnętrznych księgowych i doradców podatkowych oraz jakiegokolwiek innej osoby, która zobowiązuje się udzielić, bezpośrednio lub za pośrednictwem innych osób, z którymi ta inna osoba jest powiązana, pomocy materialnej, wsparcia lub porad w sprawach podatkowych w ramach podstawowej działalności gospodarczej lub zawodowej;

b) notariuszy oraz innych przedstawicieli wolnych zawodów prawniczych, gdy uczestniczą, działając w imieniu i na rzecz swojego klienta, w dowolnych transakcjach finansowych lub transakcjach dotyczących nieruchomości lub gdy udzielają klientowi pomocy w planowaniu lub przeprowadzaniu transakcji dotyczących:

(i) kupna i sprzedaży nieruchomości lub podmiotów gospodarczych;

(ii) zarządzania pieniędzmi, papierami wartościowymi lub innymi aktywami klienta;

(iii) otwierania rachunków bankowych, rachunków oszczędnościowych lub rachunków papierów wartościowych i zarządzania tymi rachunkami;

(iv) organizacji wkładu niezbędnego do tworzenia spółek, prowadzenia przez nie działalności lub zarządzania nimi;

(v) tworzenia trustów, spółek, fundacji lub podobnych struktur, prowadzenia przez nie działalności lub zarządzania nimi.

W związku z tym na „przedstawicielach wolnych zawodów prawniczych” prowadzących rodzaje działalności wymienione w art. 2 ust. 1 pkt 3 lit. b) ppkt (i)–(v) i postrzegane jako narażone na ryzyko prania pieniędzy spoczywają obowiązki wymienione w dyrektywie. Oznacza to, że prawnicy praktycy, którzy wykonują wyłącznie pracę, której nie wymieniono w art. 2 ust. 1 pkt 3 lit. b) ppkt (i)–(v), taką jak uczestnictwo w postępowaniach sądowych, lub ewentualnie pracę w charakterze wewnątrzzakładowych prawników praktyków lub prawników praktyków pracujących dla organów publicznych, nie będą objęci obowiązkami określonymi w dyrektywie. Na przykład wewnątrzzakładowy prawnik praktyk może pracować dla banku, przy czym to sam bank jest podmiotem zobowiązanym.

Istnieją inne zawody nieuwzględnione w powyższej definicji, na których również spoczywają obowiązki przewidziane w art. 2 dyrektywy, takie jak doradcy podatkowi oraz „jakakolwiek inna osoba, która zobowiązuje się udzielić, bezpośrednio lub za pośrednictwem innych osób, z którymi ta inna osoba jest powiązana, pomocy materialnej, wsparcia lub porad w sprawach podatkowych w ramach podstawowej działalności gospodarczej lub zawodowej”, a także podmioty świadczące usługi na rzecz trustów lub przedsiębiorstw. Na prawniku praktyku świadczącym takie usługi również będą spoczywać obowiązki objęte zakresem stosowania dyrektywy.

Prawnik praktyk zatrudniony przez osobę prawną podlega w szczególności art. 46 ust. 1 dyrektywy, zgodnie z którym na takiej osobie prawnej spoczywają obowiązki przewidziane w dyrektywie:

Art. 46 ust. 1

W przypadku gdy osoba fizyczna należąca do dowolnej z kategorii wymienionych w art. 2 ust. 1 pkt 3 wykonuje czynności zawodowe jako pracownik osoby prawnej, obowiązki przewidziane w niniejszej sekcji mają zastosowanie do tej osoby prawnej, a nie do danej osoby fizycznej.

Dalsze definicje określonych przepisów AML/CTF zostaną w razie potrzeby podane w tekście.

PODEJŚCIE OPARTE NA ANALIZIE RYZYKA

Informacje ogólne

Obowiązki prawnika praktyka, o których mowa w 4. dyrektywie AML, podlegają podejściu opartemu na analizie ryzyka, które stanowi ważną zasadę w unijnym prawodawstwie dotyczącym AML, określając zakres i zasięg wymaganych działań.

Zasadniczo podejście oparte na analizie ryzyka oznacza, że prawnicy praktycy powinni zidentyfikować, ocenić i zrozumieć ryzyko prania pieniędzy/finansowania terroryzmu, na które są narażeni oraz – opierając się na zidentyfikowanym ryzyku i jego zakresie – skutecznie i efektywnie zastosować wymagane środki przeciwdziałania praniu pieniędzy/finansowaniu terroryzmu w celu ograniczenia ryzyka i zarządzania nim. Mówiąc w skrócie, powinno istnieć ukierunkowane podejście koncentrujące się na tym, gdzie leży ryzyko.

Takie podejście umożliwia:

- przydzielenie zasobów tam, gdzie ryzyko jest wyższe;
- minimalizację kosztów przestrzegania przepisów i obciążeń klientów;
- większą elastyczność w reagowaniu na nowe ryzyko wraz ze zmieniającymi się metodami prania pieniędzy/finansowania terroryzmu.

Odpowiednim kluczowym przepisem dyrektywy jest art. 8:

Artykuł 8

1. Państwa członkowskie zapewniają podjęcie przez podmioty zobowiązane odpowiednich działań w celu zidentyfikowania i oceny ich ryzyka związanego z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu, z uwzględnieniem czynników ryzyka obejmujących ryzyko

dotyczące klientów, państw lub obszarów geograficznych, produktów, usług, transakcji lub kanałów dostaw. Działania te są proporcjonalne do charakteru i wielkości podmiotów zobowiązanych.

2. Oceny ryzyka, o których mowa w ust. 1, są dokumentowane, aktualizowane i udostępniane odpowiednim właściwym organom oraz zainteresowanym organom samorządu zawodowego. Właściwe organy mogą zdecydować, że pojedyncze udokumentowane oceny ryzyka nie są wymagane, jeżeli konkretne ryzyko typowe dla danego sektora jest jasne i zrozumiałe.

3. Państwa członkowskie zapewniają posiadanie przez podmioty zobowiązane strategii, środków kontroli oraz procedur służących skutecznemu ograniczeniu ryzyka związanego z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu oraz skutecznemu zarządzaniu tym ryzykiem zidentyfikowanym na poziomie Unii, państwa członkowskiego oraz na poziomie podmiotu zobowiązanego. Te strategie, środki kontroli oraz procedury muszą być proporcjonalne do charakteru i wielkości podmiotów zobowiązanych.

4. Strategie, środki kontroli i procedury, o których mowa w ust. 3, obejmują:

a) opracowanie wewnętrznych strategii, środków kontroli i procedur, obejmujących wzorcowe praktyki dotyczące zarządzania ryzykiem, zasady należytej staranności wobec klienta, procedury zgłaszania, przechowywanie dokumentacji, kontrolę wewnętrzną, zarządzanie zgodnością z przepisami, w tym, o ile jest to stosowne z uwagi na wielkość i charakter działalności, wyznaczenie pracownika odpowiedzialnego za zapewnienie zgodności z odpowiednimi przepisami na szczeblu kadry kierowniczej, oraz kontrole pracowników;

b) o ile jest to stosowne z uwagi na wielkość i charakter działalności – zapewnienie niezależnej funkcji audytu w celu sprawdzenia wewnętrznych strategii, środków kontroli i procedur, o których mowa w lit. a).

5. Państwa członkowskie wymagają od podmiotów zobowiązanych uzyskania zgody kadry kierowniczej wyższego szczebla na wprowadzenie przez te podmioty strategii, środków kontroli i procedur oraz monitorowania i wzmacniania zastosowanych środków, w stosownych przypadkach.

Konsekwencją tego przepisu jest to, że prawnicy praktycy muszą:

- podejmować odpowiednie kroki w celu zidentyfikowania, oceny i zrozumienia ryzyka związanego z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu, z którym to ryzykiem mierzy się ich własna kancelaria prawna; oraz
- posiadać udokumentowane strategie, środki kontroli i procedury umożliwiające kancelarii prawnej skuteczne zarządzanie poszczególnymi zidentyfikowanymi rodzajami ryzyka, a także ich monitorowanie i ograniczanie, z uwzględnieniem co najmniej kwestii wymienionych w art. 8 ust. 4 lit. a).

Ocena ryzyka powinna być przeprowadzana nie tylko na poziomie całej działalności, ale także na poziomie każdego klienta i każdej sprawy zgłoszonej przez klienta. Patrząc z perspektywy całej działalności, typowymi czynnikami ryzyka są elementy takie jak demografia klientów kancelarii

prawnej oraz rodzaj świadczonych usług. W związku z tym konieczne jest przeprowadzanie przeglądów ryzyka w przypadku istotnej zmiany tych czynników.

W całym procesie AML/CTF bardzo ważne jest przechowywanie dokumentacji: strategii i procedur opisanych powyżej, podejmowanych decyzji, podejrzeń i ujawnianych informacji, a także istotnych dokumentów i rozmów.

W art. 46 ust. 1 dyrektywy określono kolejne spoczywające na państwach członkowskich obowiązki dotyczące personelu zatrudnionego w kancelarii prawnej. Do obowiązków tych należy nałożenie na kancelarie prawne wymogu informowania personelu o polityce kancelarii, w tym dotyczącej ochrony danych osobowych, oraz przeszkolenia go w zakresie AML/CTF.

Artykuł 46

1. Państwa członkowskie nakładają na podmioty zobowiązane wymóg podjęcia środków proporcjonalnych do ich ryzyka, charakteru i wielkości, które to środki mają na celu upowszechnianie wśród pracowników tych podmiotów wiedzy o przepisach przyjętych zgodnie z niniejszą dyrektywą, w tym o stosownych wymogach dotyczących ochrony danych.

Środki te obejmują udział pracowników w specjalnych ciągłych programach szkoleniowych mających pomóc im w identyfikowaniu operacji mogących mieć związek z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu oraz zalecić im sposób postępowania w takich przypadkach.

Prawnicy praktycy mogą skutecznie wdrażać podejście oparte na analizie ryzyka, stosując określone procedury. Zostaną one wyjaśnione bardziej szczegółowo na kolejnych stronach, zasadniczo można je jednak podsumować w następujących punktach:

Przykład

Procedura poznania klienta

- Terminowa identyfikacja i weryfikacja tożsamości każdego klienta (w szczególności w przypadku zmiany dokumentu tożsamości klienta).
- Identyfikacja beneficjenta rzeczywistego oraz zastosowanie uzasadnionych środków w celu zweryfikowania jego tożsamości.
- Zrozumienie sytuacji i działalności klienta, w zależności od charakteru, zakresu i czasu świadczenia usług na jego rzecz. Informacje te można uzyskać od klientów w normalnym toku wytycznych.

Rozważenie, czy przyjąć klienta

- Rozważenie, po zakończeniu procedury poznania klienta, czy istnieje ryzyko, że prawnik praktyk popełni poważne przestępstwo prania pieniędzy poprzez udzielenie pomocy klientowi.

- Przeprowadzenie oceny ryzyka istniejących „czerwonych flag” oraz zażądanie wyjaśnień od klienta, w tym w kontekście weryfikacji tożsamości, w celu zdecydowania, czy przystąpić do współpracy lub ją kontynuować.

Ciągłe monitorowanie klienta

- Ciągłe monitorowanie profilu klienta pod kątem oznak prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, w szczególności klienta będącego osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne lub pochodzącą z kraju wyższego ryzyka.
- Przyjęcie opartego na analizie ryzyka podejścia do oceny ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu w zależności od klienta, rodzaju usługi prawnej, środków pieniężnych i wyboru prawnika praktyka przez klienta.

Sposoby przeprowadzania oceny ryzyka

Zaleca się, aby podczas oceny ryzyka dla kancelarii prawnicy praktycy uwzględniali:

- informacje dotyczące prania pieniędzy i finansowania terroryzmu udostępniane przez krajowy organ nadzoru w świetle jego własnej oceny ryzyka;
- czynniki ryzyka dotyczące:
  - klientów, np. czy kancelaria ma stabilną bazę klientów (mniejsze prawdopodobieństwo ryzyka) lub dużą rotację klientów (większe prawdopodobieństwo ryzyka); branż, w jakich klienci prowadzą działalność (np. branża nieruchomości lub przemysł zbrojeniowy mogą stanowić większe ryzyko); oraz klientów prowadzących przedsiębiorstwa osiągające wysokie obroty gotówkowe (większe ryzyko);
  - krajów lub regionów, w których kancelaria prowadzi działalność – zob. sekcja dotycząca państw trzecich wysokiego ryzyka poniżej;
  - produktów lub usług, np. kwestii, czy kancelaria udziela klientom pomocy w dokonywaniu transakcji w dziedzinie nieruchomości, ustanawianiu funduszy powierniczych, spółek i fundacji charytatywnych lub zarządzaniu nimi (wszystkie stwarzają większe ryzyko);
  - transakcji – zob. przykłady w punkcie powyżej;
  - kanałów dostaw, np. płatności gotówkowych;
- charakter wszelkich kwestii, na które zwrócono uwagę w poprzednich zgłoszeniach podejrzanych transakcji w danej kancelarii;

- wnioski płynące z:
  - krajowej oceny ryzyka, wzajemnych ocen FATF lub dostępnych publicznie materiałów dotyczących ryzyka w krajach, w których kancelaria prowadzi działalność;
  - ponadnarodowej oceny ryzyka UE;
  - wszelkich innych materiałów, na przykład artykułów prasowych dotyczących problemów, z jakimi mogły mierzyć się poszczególne jurysdykcje.

Po przeprowadzeniu oceny ryzyka należy podjąć działania mające na celu wprowadzenie czynników łagodzących lub rozsądnych środków kontroli, które można wdrożyć w celu zarządzania ryzykiem i zmniejszenia jego znaczenia do proporcjonalnego i akceptowalnego poziomu, jeśli to możliwe (oczywiście, jeśli nie można go zmniejszyć do takiego poziomu, prawnik praktyk powinien rozważyć rezygnację z dalszego prowadzenia sprawy). Istnieje szereg potencjalnych czynników łagodzących, które w odpowiednich przypadkach można rozważyć w ramach polityki, na przykład:

- badanie źródeł środków pieniężnych w przypadkach obarczonych wyższym ryzykiem;
- zakaz korzystania z konta klienta kancelarii bez towarzyszących usług prawnych;
- ograniczenie dokonywania płatności gotówkowych, np. powyżej określonego limitu zarówno w biurze, jak i na rachunku bankowym;
- bieżące monitorowanie pojawiających się kwestii;
- przeprowadzanie dalszych dochodzeń w przypadku gdy klient żąda od kancelarii zajęcia się technicznymi aspektami ustanowienia podmiotu prawnego, ale nie zabiega o poradę prawną dotyczącą adekwatności struktury takiego podmiotu.

Ocenę ryzyka przeprowadza się jednak osobno dla całej kancelarii i osobno dla konkretnej sprawy. Niezależnie od oceny ryzyka dotyczącej kancelarii należy również przeprowadzić ocenę ryzyka każdej poszczególnej, wymienionej powyżej transakcji objętej zakresem stosowania art. 2 ust. 1 pkt 3 lit. b) ppkt (i)–(v) dyrektywy, z uwzględnieniem:

- celu transakcji lub stosunku gospodarczego;
- wielkości transakcji dokonanych przez klienta;
- regularności i czasu trwania stosunku gospodarczego.

Wiele z tych samych rodzajów ryzyka, które pojawiły się podczas oceny całej kancelarii, może mieć znaczenie dla konkretnej transakcji, dlatego nie analizuje się ich ponownie.

Zasadniczo zaangażowanie głównych prawników i członków kadry kierowniczej kancelarii prawnych (niezależnie od ich wielkości) w kwestie AML/CTF jest ważnym aspektem stosowania podejścia opartego na analizie ryzyka, ponieważ takie zaangażowanie wzmacnia kulturę zgodności z przepisami, zapewniając przestrzeganie przez pracowników strategii, procedur i procesów w celu skutecznego zarządzania ryzykiem.

Wielkość kancelarii

Prawnicy praktycy prowadzący małe lub jednoosobowe kancelarie prawne mogą potrzebować innego podejścia do oceny ryzyka w swojej działalności, biorąc pod uwagę, że prawdopodobnie mogą przeznaczyć na ten cel mniejsze środki niż znacznie większe przedsiębiorstwa.

Należy wziąć pod uwagę zasoby, które można zasadnie przeznaczyć na wdrożenie odpowiednio opracowanej oceny ryzyka i zarządzanie nią.

Od prawnika prowadzącego działalność jednoosobową zwykle nie oczekuje się przeznaczenia zasobów na takim poziomie jak duża kancelaria. Oczekuje się od niego raczej opracowania odpowiednich systemów i środków kontroli oraz przeprowadzenia oceny, która będzie proporcjonalna do zakresu i charakteru działalności kancelarii i jej klientów.

Zasadniczo nie można oczekiwać, że małe kancelarie obsługujące głównie klientów lokalnych i charakteryzujących się niskim ryzykiem będą przeznaczać dużą ilość czasu na przeprowadzanie ocen ryzyka.

Poleganie na dostępnych publicznie rejestrach oraz informacjach przekazywanych przez klienta do celów oceny ryzyka może być bardziej zasadne w przypadku prawników prowadzących działalność jednoosobową niż w przypadku dużej kancelarii prawnej posiadającej zróżnicowaną bazę klientów o różnych profilach ryzyka.

Kiedy jednak źródłem informacji jest rejestr publiczny lub sam klient, zawsze istnieje potencjalne ryzyko co do poprawności informacji. Prawnicy prowadzący działalność jednoosobową i małe kancelarie mogą też częściej stanowić cel przestępców zajmujących się praniem pieniędzy niż duże kancelarie prawne. Dlatego też prawnicy praktycy w wielu jurysdykcjach i kancelariach są zobowiązani do przeprowadzania zarówno oceny ryzyka ogólnego związanego z ich kancelarią, jak i oceny wszystkich nowych i obecnych klientów zaangażowanych w jednorazowe, konkretne transakcje. Należy położyć nacisk na ocenę opartą na analizie ryzyka.

Na przykład jeżeli chodzi o wielkość działalności, istotnym do uwzględnienia czynnikiem jest to, czy klient i proponowana praca będzie nietypowa, ryzykowna lub podejrzana dla określonego przedstawiciela zawodów prawniczych. Czynniki te należy rozważyć w kontekście kancelarii, do której należy przedstawiciel zawodów prawniczych, jak również w kontekście obowiązków prawnych, zawodowych i etycznych istniejących w jurysdykcjach, którym dana kancelaria podlega.

NALEŻYTA STARANNOŚĆ WOBEC KLIENTA

Wprowadzenie

Należyta staranność wobec klienta obejmuje następujące działania (opisane bardziej szczegółowo poniżej), przy założeniu, że przedstawiciel zawodów prawniczych ma więcej możliwości zidentyfikowania podejrzanych transakcji, jeżeli zna swojego klienta i rozumie, czym klient się kieruje, wydając dyspozycje:

- zidentyfikowanie klienta i sprawdzenie jego tożsamości, chyba że jest już znana;
- zidentyfikowanie przypadków, w których klient nie jest beneficjentem rzeczywistym, oraz podjęcie uzasadnionych kroków w celu zweryfikowania jego tożsamości; oraz
- ocenę i w stosownych przypadkach uzyskanie informacji na temat celu i zamierzonego charakteru stosunku gospodarczego lub sporadycznej transakcji.

Okoliczności, w których konieczne jest zastosowanie należytej staranności wobec klienta, wymieniono w art. 11 dyrektywy:

Artykuł 11

Państwa członkowskie zapewniają stosowanie przez podmioty zobowiązane środków należytej staranności wobec klienta w następujących okolicznościach:

a) przy nawiązywaniu stosunków gospodarczych;

b) przy przeprowadzaniu sporadycznej transakcji:

(i) na kwotę 15 000 EUR lub większą, bez względu na to, czy transakcja jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja czy kilka operacji, które wydają się być ze sobą powiązane; lub

(ii) która stanowi transfer środków pieniężnych zdefiniowany w art. 3 pkt 9 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/847 (12) na kwotę przekraczającą 1 000 EUR;

c) w odniesieniu do osób prowadzących handel towarami – przy przeprowadzaniu sporadycznych transakcji gotówkowych na kwotę 10 000 EUR lub większą, bez względu na to, czy transakcja jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja czy kilka operacji, które wydają się być ze sobą powiązane;

d) w odniesieniu do podmiotów świadczących usługi w zakresie gier hazardowych, w momencie odbioru wygranych, obstawiania stawek lub w obu tych przypadkach – przy przeprowadzaniu sporadycznych transakcji na kwotę 2 000 EUR lub większą, bez względu na to, czy transakcja jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja czy kilka operacji, które wydają się być ze sobą powiązane;

e) *gdy istnieje podejrzenie prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, bez względu na jakiegokolwiek odstępstwo, wyłączenie lub próg;*

f) *gdy istnieją wątpliwości co do prawdziwości lub odpowiedniości wcześniej otrzymanych danych dotyczących ustalenia tożsamości klienta.*

Pełny opis środków dotyczących należytej staranności wobec klienta znajduje się w art. 13.

Artykuł 13

1. *Środki należytej staranności wobec klienta obejmują:*

a) *identyfikację klienta i weryfikację jego tożsamości na podstawie dokumentów, danych lub informacji pochodzących z rzetelnego i niezależnego źródła, w tym, o ile są dostępne, środków identyfikacji elektronicznej, odpowiednich usług zaufania określonych w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 (14) lub wszelkich innych bezpiecznych, zdalnych lub elektronicznych procesów identyfikacji regulowanych, uznanych, zatwierdzonych lub przyjętych przez właściwe organy krajowe;*

b) *identyfikację beneficjenta rzeczywistego i podejmowanie uzasadnionych środków weryfikacji jego tożsamości, tak aby podmiot zobowiązany był przekonany, że wie, kim jest beneficjent rzeczywisty, wraz z – w przypadku osób prawnych, trustów, przedsiębiorstw, fundacji i podobnych porozumień prawnych – podejmowaniem uzasadnionych środków w celu zrozumienia struktury własności i kontroli klienta. W przypadku gdy beneficjent rzeczywisty zajmuje wyższe stanowisko kierownicze zgodnie z art. 3 ust. 6 lit. a) pkt ii) podmioty zobowiązane podejmują niezbędne uzasadnione środki w celu weryfikacji tożsamości osoby fizycznej, która zajmuje wyższe stanowisko kierownicze oraz prowadzą rejestry podejmowanych działań, a także wszelkich trudności napotkanych w ramach procedury weryfikacji;*

c) *ocenę i, stosownie do sytuacji, uzyskanie informacji na temat celu i zamierzonego charakteru stosunków gospodarczych;*

d) *prowadzenie bieżącego monitorowania stosunków gospodarczych, włącznie z badaniem transakcji podejmowanych w trakcie trwania tych stosunków w celu zapewnienia, by prowadzone transakcje były zgodne z wiedzą podmiotu zobowiązanego na temat klienta, profilu działalności oraz ryzyka, w tym, w razie konieczności, źródeł pochodzenia środków, jak również zapewnienie, by posiadane dokumenty, dane lub informacje były na bieżąco uaktualniane.*

Przy wykonywaniu środków określonych w akapicie pierwszym lit. a) i b) podmioty zobowiązane weryfikują również, czy każda osoba, która twierdzi, że działa w imieniu klienta, jest do tego upoważniona, oraz identyfikują i weryfikują tożsamość takiej osoby.

Ostatnim elementem, o którym należy wspomnieć w tym kontekście, jest definicja „stosunków gospodarczych” w art. 3 pkt 13 dyrektywy:

Artykuł 3

13) „stosunki gospodarcze” oznaczają stosunki biznesowe, zawodowe lub handlowe, związane z działalnością zawodową podmiotów zobowiązanych, które w momencie ich nawiązywania wykazują element trwałości.

Terminy

W art. 11 wyraźnie stwierdza się, że należyta staranność wobec klienta należy stosować przy nawiązywaniu stosunku gospodarczego albo przy dokonywaniu pewnych sporadycznych i określonych transakcji. W art. 14 wyjaśniono, że zastosowanie należytej staranności wobec klienta jest konieczne przed nawiązaniem takiego stosunku lub dokonaniem takich transakcji, chociaż w stosownych przypadkach państwa członkowskie mogą zezwolić na dokończenie weryfikacji tożsamości klienta i beneficjenta rzeczywistego podczas ustanawiania stosunku gospodarczego, tak aby nie zakłócać normalnego toku prowadzenia działalności oraz w przypadku gdy istnieje niewielkie ryzyko prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu. Niemniej jednak wspomnianą weryfikację tożsamości należy przeprowadzić tak szybko, jak to możliwe.

Nie ma obowiązku stosowania należytej staranności wobec klienta w przypadku zaliczek na poczet honorariów za usługi obejmujące działania nieobjęte zakresem dyrektywy. Wiele kancelarii prawnych stosuje jednak należyta staranność wobec wszystkich nowych klientów niezależnie od charakteru sprawy. Umożliwia to klientom łatwiejsze przechodzenie od nieregulowanej do regulowanej działalności kancelarii prawnej, a także sprawia, że stałe monitorowanie przechodzenia między sporadyczną transakcją a stosunkiem gospodarczym jest mniej uciążliwe dla kancelarii prawnych.

W art. 14 ust. 4 określono szczególny wyjątek dla prawników praktyków dotyczący należytej staranności wobec klienta:

Artykuł 14

4. W przypadku gdy podmiot zobowiązany nie jest w stanie spełnić wymogów należytej staranności wobec klienta określonych w art. 13 ust. 1 akapit pierwszy lit. a), b) lub c), państwa członkowskie wymagają, aby nie przeprowadzał on transakcji za pomocą rachunku bankowego, nie nawiązywał stosunków gospodarczych ani nie przeprowadzał transakcji, oraz aby rozwiązał stosunek gospodarczy i rozważył przekazanie jednostce analityki finansowej zgłoszenia o podejrzanej transakcji w odniesieniu do danego klienta zgodnie z art. 33.

Państwa członkowskie nie stosują przepisów akapitu pierwszego do notariuszy, innych przedstawicieli wolnych zawodów prawniczych, biegłych rewidentów, zewnętrznych księgowych i doradców podatkowych jedynie w ścisłym zakresie, w jakim osoby te ustalają sytuację prawną swojego klienta lub wykonują obowiązki polegające na obronie lub reprezentowaniu tego klienta w postępowaniu sądowym lub w związku z takim postępowaniem, włącznie z udzielaniem porad w sprawie wszczęcia lub uniknięcia takiego postępowania.

Prawnicy praktycy muszą mieć świadomość, że wyjątek ten ma ścisłe zastosowanie i dotyczy wyłącznie doradztwa i pracy procesowej, a nie pracy dotyczącej transakcji.

Obowiązkowo należy również prowadzić stałe monitorowanie, zgodnie z art. 14 ust. 5, „w stosownych sytuacjach i z uwzględnieniem ryzyka – w stosunku do obecnych klientów, lub w przypadkach, gdy stosowne okoliczności dotyczące klienta ulegają zmianie, lub jeżeli podmiot zobowiązany ma w ciągu danego roku kalendarzowego jakikolwiek prawny obowiązek skontaktować się z klientem w celu weryfikacji wszelkich odnośnych informacji dotyczących beneficjentów rzeczywistych”.

Oczywistą okolicznością wymagającą takiego stałego monitorowania jest sytuacja, w której prawnik praktyk zostaje poproszony o dokonanie transakcji, która nie pasuje do znanych mu zasobów lub wzorców postępowania klienta. Niezależnie od tego dobrą praktyką jest stosowanie systemu regularnego przeglądu i utrzymywania należytej staranności wobec klienta. Dobrą praktyką jest również stworzenie dokumentacji dotyczącej przeprowadzenia takiego monitorowania, na wypadek gdyby później pojawiły się pytania.

Poziom

W art. 13 dyrektywy określono następujące ogólne wymogi w zakresie należytej staranności wobec klienta:

- a) identyfikacja klienta i weryfikacja jego tożsamości na podstawie dokumentów, danych lub informacji pochodzących z rzetelnego i niezależnego źródła, w tym, o ile są dostępne, środków identyfikacji elektronicznej, odpowiednich usług zaufania;
- b) identyfikacja beneficjenta rzeczywistego i podejmowanie uzasadnionych środków weryfikacji jego tożsamości, tak aby podmiot zobowiązany był przekonany, że wie, kim jest beneficjent rzeczywisty, wraz z – w przypadku osób prawnych, trustów, przedsiębiorstw, fundacji i podobnych porozumień prawnych – podejmowaniem uzasadnionych środków w celu zrozumienia struktury własności i kontroli klienta;
- c) ocena i, stosownie do sytuacji, uzyskanie informacji na temat celu i zamierzonego charakteru stosunków gospodarczych;
- d) prowadzenie bieżącego monitorowania stosunku gospodarczego, włącznie z badaniem transakcji podejmowanych w trakcie trwania tego stosunku w celu zapewnienia, by prowadzone transakcje były zgodne z wiedzą podmiotu zobowiązanego na temat klienta, profilu działalności oraz ryzyka, w tym, w razie konieczności, źródeł pochodzenia środków, jak również zapewnienie, by posiadane dokumenty, dane lub informacje były na bieżąco uaktualniane.

Jeśli ktoś działa w imieniu klienta, wówczas prawnik praktyk musi również sprawdzić, czy ta osoba jest do tego upoważniona oraz zidentyfikować i zweryfikować tożsamość tej osoby.

W załączniku I do dyrektywy znajduje się niewyczerpujący wykaz zmiennych elementów ryzyka, które prawnicy praktycy muszą uwzględnić przy określaniu zakresu stosowania środków należytej staranności wobec klienta:

Załącznik I

(i) przeznaczenie rachunku lub cel stosunku;

(ii) poziom aktywów, które mają zostać zdeponowane przez klienta, lub wielkość przeprowadzanych transakcji;

(iii) regularność lub czas trwania stosunku gospodarczego.

Jak określono powyżej, działania w zakresie AML/CTF są oparte na analizie ryzyka. Istnieją dwa poziomy środków należytej staranności wobec klienta zależne od poziomu ryzyka: uproszczone i wzmocnione środki należytej staranności wobec klienta. Dalsze szczegółowe informacje na temat przepisów ogólnych, o których mowa powyżej, zostaną przedstawione z podziałem na te dwa poziomy poniżej. Zaleca się, aby wszystkie procedury były dokumentowane.

Uprozczone środki należytej staranności

Uprozczone środki należytej staranności należy zastosować, kiedy prawnik praktyk stwierdzi, że stosunek gospodarczy lub transakcja stwarzają niewielkie ryzyko prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, uwzględniając ocenę ryzyka w konkretnych przypadkach. Stosując uproszczone środki należytej staranności, prawnik praktyk musi oczywiście zidentyfikować klienta oraz, zwłaszcza w przypadku nieznanego klienta, powinien wziąć pod uwagę następujące kwestie:

- imię i nazwisko, adres i numer telefonu;
- przeszłe i obecne zatrudnienie klienta;
- miejsce i datę urodzenia;
- przeszły i obecny adres zamieszkania;
- adres prowadzenia działalności / miejsca zatrudnienia i odpowiedni numer telefonu;
- stan cywilny;
- imiona i nazwiska i inne dane identyfikacyjne małżonków i dzieci;
- imię i nazwisko i dane kontaktowe księgowego klienta;
- zaświadczenie z rejestru karnego;
- toczące się postępowania sądowe;
- deklaracje podatkowe.

Dowód tożsamości może obejmować:

- dokumenty tożsamości takie jak paszporty i prawa jazdy ze zdjęciem;
- inne formy potwierdzenia, w tym zapewnienie ze strony osób z sektora regulowanego lub osób w kancelarii, które przez pewien czas miały do czynienia z daną osobą.

W większości przypadków weryfikacji bezpośredniej okazanie ważnego paszportu lub dowodu ze zdjęciem powinno umożliwić większości klientów spełnienie wymogów identyfikacyjnych AML/CTF. Należy zachować kopie tych dokumentów – jako oryginalne kopie w formie papierowej, jako uwierzytelnione kopie papierowe, jako skany albo jako kopie z adnotacją o przedstawieniu oryginałów do wglądu.

Dobłą praktyką jest także posiadanie:

- dokumentu urzędowego potwierdzającego imię i nazwisko oraz adres albo imię i nazwisko oraz datę urodzenia;
- dokumentu urzędowego potwierdzającego pełne imię i nazwisko klienta oraz innego dokumentu uzupełniającego potwierdzającego jego imię i nazwisko oraz adres albo datę urodzenia.

W przypadku braku możliwości uzyskania takich dokumentów należy rozważyć sprawdzenie wiarygodności innych źródeł oraz ryzyko związane z klientem i zaliczką na poczet przyszłego honorarium. Weryfikacja elektroniczna może być sama w sobie wystarczająca, o ile prawnik praktyk korzysta z wielu źródeł danych w procesie weryfikacji.

Jeżeli dokumenty zostały sporządzone w języku obcym, prawnicy praktycy muszą podjąć odpowiednie kroki, aby zyskać wystarczającą pewność, że dokumenty te stanowią dowód tożsamości klienta.

Jeżeli prawnik praktyk nie spotkał klienta, musi on rozważyć, czy fakt ten stanowi dodatkowe ryzyko, które należy uwzględnić w ocenie ryzyka klienta, a co za tym idzie w zakresie zastosowanych w związku z tym ryzykiem środków należytej staranności wobec klienta.

Jeżeli klient nie jest w stanie zapewnić standardowej weryfikacji, należy rozważyć, czy fakt ten jest zgodny z profilem i sytuacją klienta, czy też może jest to dowód na pranie pieniędzy lub finansowanie terroryzmu. Jeżeli istnieją ku temu poważne przesłanki, można rozważyć inną dokumentację.

Sekcje poniżej poświęcone są państwom trzecim wysokiego ryzyka, osobom zajmującym eksponowane stanowiska polityczne oraz innym kwestiom dotyczącym podatności na pranie pieniędzy/finansowanie terroryzmu. Kwestie te są związane ze wzmocnionymi środkami należytej staranności wobec klienta, ponieważ wymagają podjęcia dalszych kroków. Prawniki praktyk będzie jednak wiedział, czy takie kwestie istnieją, jeżeli na samym początku klient udzieli odpowiedzi na zadane pytania. Dzięki temu prawnik praktyk będzie mógł zdecydować, jaki poziom środków należytej staranności wobec klienta należy zastosować. Innymi słowy, konieczne jest rozumienie obydwu poziomów środków należytej staranności wobec klienta, aby mieć pewność, do której kategorii należy dany klient lub transakcja. Na końcu sekcji poniżej

poświęconej wzmocnionym środkom należytej staranności wobec klienta znajduje się opis różnych czynników ryzyka, zwykle nazywanych „czerwonymi flagami”, aby pomóc rozróżnić oba poziomy.

W załączniku II do dyrektywy zawarto niewyczerpujący wykaz czynników i rodzajów dowodów wskazujących na potencjalnie niższe ryzyko, które może prowadzić do zastosowania uproszczonych środków należytej staranności. W związku z tym wspomniane czynniki i rodzaje dowodów należy wziąć pod uwagę. Podzielono je na trzy kategorie – rodzaj klienta, rodzaj transakcji i geografia – w następujący sposób:

Załącznik II

1) Czynniki ryzyka związane z klientami:

a) spółki akcyjne notowane na giełdzie papierów wartościowych i podlegające wymogom ujawniania informacji (nałożonym przez zasady obowiązujące na giełdzie papierów wartościowych lub w drodze ustawy lub środków możliwych do wyegzekwowania) nakładające wymóg zapewnienia odpowiedniej przejrzystości beneficjenta rzeczywistego;

b) jednostki administracji publicznej lub przedsiębiorstwa publiczne;

c) klienci będący rezydentami obszarów geograficznych o niższym ryzyku wymienionych w pkt 3;

2) Czynniki ryzyka związane z produktami, usługami, transakcjami lub kanałami dostawy:

a) polisy ubezpieczeniowe na życie o niskiej wysokości składki;

b) polisy ubezpieczeniowe programów emerytalno-rentowych, jeżeli nie ma możliwości wcześniejszego odstąpienia i polisy nie można wykorzystać jako zabezpieczenia;

c) program emerytalno-rentowy, program wieku starczego lub podobny program zapewniające świadczenia emerytalne dla pracowników, w których składki odprowadza się z wynagrodzenia i których regulamin nie zezwala na przeniesienie uprawnień;

d) produkty lub usługi finansowe zapewniające właściwie zdefiniowane i ograniczone usługi pewnym rodzajom klientów w celu zwiększenia dostępu do celów włączenia społecznego pod względem finansowym;

e) produkty, w przypadku których ryzyko prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu jest zarządzane za pomocą innych czynników, takich jak limity ustalane dla portmonetek elektronicznych lub przejrzystość własności (np. pewne rodzaje pieniądza elektronicznego);

3) Geograficzne czynniki ryzyka – rejestracja, siedziba, miejsce zamieszkania w następujących państwach:

a) państwa członkowskie;

b) państwa trzecie posiadające skuteczne systemy przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu;

c) państwa trzecie określone przez wiarygodne źródła jako państwa o niskim poziomie korupcji lub innej działalności przestępczej;

d) państwa trzecie, w których – jak wynika z wiarygodnych źródeł, takich jak wzajemne oceny, szczegółowe sprawozdania z oceny lub opublikowane sprawozdania uzupełniające – obowiązują wymogi dotyczące zwalczania prania pieniędzy i finansowania terroryzmu zgodnie ze zmienionymi zaleceniami FATF i które to państwa skutecznie wprowadzają w życie te wymogi.

Po nawiązaniu stosunku gospodarczego należy go stale monitorować pod kątem zdarzeń, w wyniku których w przyszłości może być konieczne zastosowanie dodatkowych środków należytej staranności.

Niezależnie od poziomu zastosowanych środków należytej staranności wobec klienta prawnicy praktycy powinni opracować wewnętrzne strategie i procedury, tak aby środki należytej staranności wobec klienta, w tym uproszczone środki należytej staranności, były stosowane w sposób ciągły oraz aby istniały jasne dowody przyjętego podejścia. Brak zadowalających procedur stwarza dla prawników praktyków wyższe ryzyko popełnienia przestępstw związanych z praniem pieniędzy, które mogą grozić nałożeniem sankcji.

Wzmocnione środki należytej staranności wobec klienta

Wzmocnione środki należytej staranności wobec klienta są wymagane przy wyższym ryzyku. W art. 18 dyrektywy określono przykłady transakcji obarczonych wyższym ryzykiem, w przypadku których wzmocnione środki należytej staranności wobec klienta są szczególnie konieczne. W celu stwierdzenia, czy te transakcje lub działania wydają się podejrzane, należy zwiększyć intensywność i charakter monitorowania stosunku gospodarczego. Do takich transakcji należą:

- transakcje skomplikowane;
- transakcje o nietypowo dużej wartości;
- transakcje dokonywane w nietypowy sposób;
- transakcje nie mające wyraźnego celu ekonomicznego lub celu zgodnego z prawem.

W załączniku III do dyrektywy zawarto niewyczerpujący wykaz czynników i rodzajów dowodów wskazujących na potencjalnie wyższe ryzyko, które może prowadzić do zastosowania wzmocnionych środków należytej staranności wobec klienta. W związku z tym wspomniane czynniki i rodzaje dowodów należy wziąć pod uwagę. Również w tym przypadku podzielono je na trzy kategorie – rodzaj klienta, rodzaj transakcji i geografia – w następujący sposób:

Załącznik III

1) Czynniki ryzyka związane z klientami:

- a) stosunek gospodarczy zachodzi w nietypowych okolicznościach;
- b) klienci będący rezydentami obszarów geograficznych o wyższym ryzyku wymienionych w pkt 3;
- c) osoby prawne lub porozumienia prawne będące spółkami służącymi przechowywaniu aktywów osobistych;
- d) przedsiębiorstwa, których akcje mają postać akcji na okaziciela lub w których prawa z akcji lub udziałów wykonywane są przez osobę inną niż ich faktyczny właściciel (ang. nominee shareholder);
- e) przedsiębiorstwa o znacznym udziale gotówki w obrocie;
- f) struktura własności przedsiębiorstwa wydaje się nietypowa lub nadmiernie złożona, zważywszy na charakter działalności przedsiębiorstwa;
- g) klienci będący obywatelami państw trzecich i ubiegający się o prawo pobytu lub obywatelstwo w państwie członkowskim w zamian za transfery kapitałowe, nabycie własności lub obligacji skarbowych bądź inwestycje w podmioty o charakterze korporacyjnym w danym państwie członkowskim;

2) Czynniki ryzyka związane z produktami, usługami, transakcjami lub kanałami dostawy:

- a) bankowość prywatna;
- b) produkty lub transakcje mogące sprzyjać anonimowości;
- c) niebezpośrednie stosunki gospodarcze lub transakcje, bez określonych zabezpieczeń, np. środków identyfikacji elektronicznej, odpowiednich usług zaufania zdefiniowanych w rozporządzeniu (UE) nr 910/2014 lub wszelkich innych bezpiecznych, zdalnych lub elektronicznych procesów identyfikacji regulowanych, uznanych, zatwierdzonych lub przyjętych przez właściwe organy krajowe;
- d) płatności otrzymywane od nieznanymi lub niepowiązanych osób trzecich;
- e) nowe produkty i nowe praktyki gospodarcze, w tym nowe mechanizmy dostawy, oraz korzystanie z nowych lub rozwijających się technologii, zarówno w przypadku nowych, jak i istniejących produktów;
- f) transakcje związane z ropą naftową, bronią, metalami szlachetnymi, produktami tytoniowymi, artefaktami kulturowymi i innymi przedmiotami o znaczeniu archeologicznym, historycznym, kulturowym i religijnym lub o szczególnej wartości naukowej, a także kością słoniową i gatunkami chronionymi;

3) Geograficzne czynniki ryzyka:

- a) bez uszczerbku dla art. 9, państwa określone przez wiarygodne źródła, takie jak wzajemne oceny, szczegółowe sprawozdania z oceny lub opublikowane sprawozdania

uzupełniająco, jako państwa nieposiadające skutecznych systemów zwalczania prania pieniędzy i finansowania terroryzmu;

b) państwa określone przez wiarygodne źródła jako państwa o znaczących poziomach korupcji lub innej działalności przestępczej;

c) państwa objęte sankcjami, embargiem lub podobnymi środkami nałożonymi np. przez Unię lub ONZ;

d) państwa finansujące lub wspierające działania terrorystyczne lub państwa, na terytorium których działają określone organizacje terrorystyczne.

Podział na trzy kategorie – rodzaj klienta, rodzaj transakcji i geografia – jest pomocny w procesie stosowania zasad należytej staranności.

Kolejną pomocną zasadą jest to, że zakres, w jakim prawnik praktyk musi uzyskać i zweryfikować dowody dotyczące sytuacji finansowej klienta lub jakiegokolwiek innego czynnika ryzyka, zależy od profilu ryzyka klienta lub sprawy. W sytuacjach, w których konieczne jest zastosowanie wzmocnionych środków należytej staranności wobec klienta, wymóg ten jest jeszcze bardziej rygorystyczny. Pewne kontrole stanowią dobrą praktykę we wszystkich przypadkach – na przykład sprawdzenie źródła środków pieniężnych i źródła majątku jest co do zasady użytecznym narzędziem ochrony kancelarii prawnika praktyka.

Korzystanie z usług osób trzecich

Art. 25 dyrektywy umożliwia państwom członkowskim zezwolenie prawnikom praktykom (i innym podmiotom zobowiązanym) na korzystanie z usług osób trzecich w celu spełnienia wymogów należytej staranności wobec klienta. Biorąc pod uwagę przyznaną im swobodę decyzyjną, różne państwa członkowskie mogą mieć różne przepisy, które należy sprawdzić. Dyrektywa przewiduje wyraźnie, że „[o]stateczną odpowiedzialność za spełnienie tych wymogów ponosi jednak podmiot zobowiązany, który korzysta z usług osoby trzeciej”. Z tego powodu prawnicy praktycy powinni zawsze pytać, jakie postępowanie wszczęła ta osoba trzecia w zakresie należytej staranności wobec klienta, aby zapewnić przestrzeganie przez tę osobę przepisów dyrektywy i podejścia opartego na analizie ryzyka.

W art. 26 określono, z usług jakich osób trzecich prawnicy praktycy (i inne podmioty zobowiązane na mocy dyrektywy) mogą korzystać:

Artykuł 26

1. Do celów niniejszej sekcji „osoby trzecie” oznaczają podmioty zobowiązane wymienione w art. 2, organizacje członkowskie lub federacje tych podmiotów zobowiązanych, lub inne instytucje lub osoby znajdujące się w państwie członkowskim lub w państwie trzecim, które:

a) stosują wymogi należytej staranności wobec klienta i wymogi dotyczące przechowywania dokumentacji zgodne z wymogami określonymi w niniejszej dyrektywie; oraz

b) podlegają nadzorowi w zakresie spełniania przez siebie wymogów niniejszej dyrektywy w sposób zgodny z przepisami rozdziału VI sekcja 2.

Innymi słowy osoby trzecie muszą albo same podlegać obowiązkom wynikającym z dyrektywy, albo podlegać systemowi, który jest zgodny z wymogami dyrektywy w zakresie należytej staranności wobec klienta, przechowywania dokumentacji i nadzoru.

Państwa członkowskie nie mogą zezwalać prawnikom praktykom (i innym podmiotom zobowiązanym) na korzystanie z usług osób trzecich mających siedzibę w państwach trzecich wysokiego ryzyka (zob. więcej informacji na ten temat poniżej). Państwa członkowskie mogą wyłączyć z tego zakazu oddziały podmiotów zobowiązanych mających siedzibę w UE i jednostki zależne z większościowym udziałem tych podmiotów, jeżeli przedmiotowe oddziały i jednostki zależne w pełni stosują się do strategii i procedur obejmujących całą grupę zgodnie z określonymi w dyrektywie wymogami dotyczącymi strategii i procedur obejmujących całą grupę (art. 45).

Zasadniczo prawnicy praktycy powinni zapewnić, aby informacje dotyczące stosowania należytej staranności wobec klienta były aktualne oraz mieć świadomość, że ocena ryzyka osoby trzeciej, która ma świadczyć usługi, może nie odpowiadać ocenie ryzyka prawnika praktyka. Korzystanie z usług osoby trzeciej może nie zawsze być odpowiednie, a prawnicy praktycy powinni brać pod uwagę, że takie usługi mogą same w sobie stwarzać ryzyko. Zasadniczo prawnicy praktycy powinni sprawdzić, czy dana osoba trzecia:

- cieszy się nieposzlakowaną opinią;
- podlega regulacji, nadzorowi i monitorowaniu;
- wdrożyła środki służące spełnieniu wymogów w zakresie należytej staranności wobec klienta i przechowywania dokumentacji;
- posiada niezbędne informacje dotyczące ryzyka krajowego w odniesieniu do kraju, w którym dana osoba trzecia prowadzi działalność.

Strategie, środki kontroli i procedury sformułowane w formie pisemnej

Ważne jest, aby prawnicy praktycy posiadali strategie, środki kontroli i procedury sformułowane w formie pisemnej jako część oceny ryzyka dla swoich kancelarii, a w szczególności w odniesieniu do należytej staranności wobec klienta.

Utrwalanie dokumentacji w formie pisemnej jest istotne i użyteczne w następujących obszarach:

- rozumienie przez prawnika praktyka lub kancelarię prawną napotykanego kluczowego rodzaju ryzyka AML/CTF;
- źródła służące do przeprowadzenia oceny ryzyka AML/CTF;

- szczebel pracowników zatrudnionych w kancelarii prawnej, którzy mogą korzystać ze swobody decyzyjnej w zakresie strategii i procedur, oraz okoliczności, w jakich taka swoboda decyzyjna może być wykorzystywana;
- wymogi w zakresie należytej staranności wobec klienta, które trzeba spełnić do celów uproszczonych, standardowych i wzmocnionych środków należytej staranności wobec klienta (przy czym środki standardowe mieszczą się między środkami uproszczonymi a wzmocnionymi; środki standardowe stosuje się zasadniczo w sprawach, w których istnieje potencjalne ryzyko, ale jest mało prawdopodobne, że zostanie ono zrealizowane);
- kiedy i na jakich warunkach udzielone zostanie zezwolenie na outsourcing lub korzystanie z usług osób trzecich, jeżeli chodzi o obowiązki w zakresie należytej staranności wobec klienta;
- sposoby ograniczenia trwających prac dotyczących sprawy, w przypadku której nie dopełniono należytej staranności wobec klienta;
- okoliczności, w których dopuszcza się opóźnione zastosowanie należytej staranności wobec klienta;
- sytuacje, w których dopuszcza się płatności gotówkowe;
- sytuacje, w których akceptuje się płatności dokonywane przez osoby trzecie lub na rzecz takich osób;
- decyzje wybiegające swoim zakresem poza zwykłą strategię, na przykład jeżeli podejmuje się decyzję w celu zastosowania dodatkowych środków kontroli wobec klienta lub sprawy.

W art. 45 określono szczegółowe przepisy dotyczące kancelarii prawnych (i innych podmiotów zobowiązanych), które są częścią grupy.

Artykuł 45

1. Państwa członkowskie nakładają na podmioty zobowiązane będące częścią grupy wymóg wdrożenia strategii i procedur obejmujących całą grupę, w tym strategii w zakresie ochrony danych oraz strategii i procedur dotyczących wymiany informacji w obrębie grupy do celów przeciwdziałania praniu pieniędzy i zwalczania finansowania terroryzmu. Przedmiotowe strategie i procedury wdraża się skutecznie na szczeblu oddziałów i jednostek zależnych z większościowym udziałem tych podmiotów w państwach członkowskich i w państwach trzecich.

2. Państwa członkowskie wymagają, aby podmioty zobowiązane zarządzające zakładami w innym państwie członkowskim zapewniały przestrzeganie przez te zakłady przepisów krajowych tego innego państwa członkowskiego transponujących niniejszą dyrektywę.

3. Państwa członkowskie zapewniają, by – w przypadkach gdy podmioty zobowiązane posiadają oddziały lub jednostki zależne z większościowym udziałem tych podmiotów znajdujące się w państwach trzecich, w których minimalne wymogi dotyczące przeciwdziałania praniu pieniędzy i zwalczania finansowania terroryzmu są mniej surowe niż wymogi w danym państwie członkowskim – odnośnie oddziały i jednostki zależne z większościowym udziałem tych podmiotów znajdujące się w danym państwie trzecim wdrażały wymogi danego państwa członkowskiego, w tym odnośnie do ochrony danych, w zakresie, w jakim pozwalają na to przepisy krajowe danego państwa trzeciego.

...

5. Państwa członkowskie wymagają, by – w przypadku gdy przepisy państwa trzeciego nie pozwalają na wdrożenie strategii i procedur wymaganych na mocy ust. 1 – podmioty zobowiązane zapewniały zastosowanie przez oddziały i jednostki zależne z większościowym udziałem tych podmiotów znajdujące się w danym państwie trzecim, dodatkowych środków w celu skutecznego przeciwdziałania ryzyku prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, oraz informowały właściwe organy swojego państwa członkowskiego pochodzenia. Jeżeli przedmiotowe dodatkowe środki nie są wystarczające, właściwe organy w państwie członkowskim pochodzenia prowadzą dodatkowe czynności nadzorcze, w tym wymagając, by grupa nie nawiązywała stosunków gospodarczych lub by je zakończyła, oraz by nie podejmowała transakcji i, w razie potrzeby, zwracając się do grupy z żądaniem zamknięcia jej operacji w danym państwie trzecim.

Innymi słowy oddziały, które stanowią część grupy, muszą dzielić się informacjami w obrębie grupy do celów AML/CTF. Oddziały muszą także przestrzegać krajowych przepisów AML/CTF państwa członkowskiego, w którym mają one swoją siedzibę.

Jeżeli oddział znajduje się w państwie trzecim o niższych standardach w zakresie AML/CTF, musi on przestrzegać zasad AML/CTF państwa członkowskiego kancelarii prawnej w zakresie, w jakim zezwalają na to lokalne przepisy prawa państwa trzeciego. Jeżeli państwo trzecie nie zezwala na wdrożenie strategii i procedur kancelarii prawnej, oddziały muszą stosować dodatkowe środki AML/CTF, a kancelaria prawna musi poinformować odpowiednio o tym fakcie swoje właściwe organy. W przypadku gdy te dodatkowe środki okażą się niewystarczające, państwo członkowskie musi podjąć dodatkowe działania nadzorcze oraz ma prawo zażądać, aby w razie konieczności kancelaria prawna zamknęła swój oddział.

Tradycyjnie prawnicy praktycy powinni przeprowadzać regularne przeglądy i aktualizacje swoich grupowych strategii, środków kontroli i procedur oraz prowadzić dokumentację w formie pisemnej dotyczącą wszelkich wprowadzonych zmian. Ponadto powinni oni prowadzić taką dokumentację w odniesieniu do działań podejmowanych w celu ogłaszania pracownikom strategii grupowych oraz wszelkich zmian wprowadzanych w tych strategiach.

Przechowywanie dokumentacji

Oprócz procedur pisemnych, w art. 40 dyrektywy nakłada się obowiązek przechowywania dokumentacji. Dokumentację tę należy przechowywać przez 5 lat po zakończeniu stosunku gospodarczego z klientem lub po dacie zawarcia sporadycznej transakcji. Wymóg ten obejmuje

zarówno dokumentację dotyczącą należytej staranności wobec klienta, jak i dotyczącą identyfikacji transakcji. Okres 5 lat to minimalny czas określony w dyrektywie, jednak prawnicy praktycy powinni sprawdzić, czy w ich przepisach krajowych nie przewidziano dłuższego okresu.

Jeżeli chodzi o należyłą staranność wobec klienta, prawnicy praktycy muszą przechowywać kopie dokumentów i informacji niezbędnych do spełnienia wymogów należytej staranności wobec klienta, w tym, o ile są dostępne, nie tylko kopie w formie papierowej, ale także informacje uzyskane za pomocą środków identyfikacji elektronicznej, odpowiednich usług zaufania lub wszelkich innych bezpiecznych, zdalnych lub elektronicznych procesów identyfikacji regulowanych, uznanych, zatwierdzonych lub przyjętych przez właściwe organy krajowe.

Jeżeli chodzi o transakcje, prawnicy praktycy muszą przechowywać dowody potwierdzające transakcje i rejestry transakcji, obejmujące oryginalne dokumenty lub kopie dopuszczalne w postępowaniach sądowych zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami krajowymi, które to dowody, rejestry i dokumenty są konieczne do identyfikacji transakcji. Dokumentacja ta powinna być wystarczająca do odtworzenia poszczególnych transakcji (w tym kwot i rodzajów zastosowanych walut), może więc posłużyć jako dowód w ramach ewentualnego ścigania karnego.

Dane przechowywane w obrębie każdego z nagłówków należy usunąć na koniec 5-letniego okresu, chyba że przepisy prawa krajowego stanowią inaczej. W każdym przypadku danych nie można zatrzymywać przez okres dłuższy niż 10 lat.

Przedsiębiorstwa

Przedsiębiorstwo jest samodzielnym podmiotem prawnym, ale prowadzi działalność przez przedstawicieli. Prawnicy praktycy muszą zidentyfikować i sprawdzić istnienie przedsiębiorstwa.

Tożsamość przedsiębiorstwa obejmuje jego statut, działalność oraz strukturę własności prawnej.

Prawnicy praktycy powinni sprawdzić:

- nazwę przedsiębiorstwa;
- numer przedsiębiorstwa lub jego inny numer rejestracyjny;
- adres siedziby przedsiębiorstwa oraz, jeżeli jest inny, adres głównego miejsca prowadzenia działalności.

Jeżeli przedsiębiorstwo jest spółką giełdową, prawnicy praktycy powinni sprawdzić dodatkowo:

- prawo regulujące działalność przedsiębiorstwa oraz jego statut;
- pełne imiona i nazwiska członków rady dyrektorów (lub równoważnego organu zarządzającego) oraz osób należących do kadry wyższego szczebla odpowiedzialnych za operacje przedsiębiorstwa.

Spółka giełdowa prawdopodobnie będzie stwarzała mniejsze ryzyko. W przypadku takiej oceny wystarczy uzyskać potwierdzenie, że spółka jest notowana na giełdzie na rynku regulowanym, takie jak:

- kopia opatrzonej datą strony internetowej odpowiedniej giełdy papierów wartościowych potwierdzającej fakt notowania;
- fotokopia notowania w gazecie codziennej cieszącej się nieposzlakowaną opinią;
- informacje przekazane przez cieszącego się nieposzlakowaną opinią dostawcę usług weryfikacji elektronicznej lub pochodzące z cieszącego się nieposzlakowaną opinią rejestru internetowego.

W przypadku spółki zależnej spółki giełdowej prawnicy praktycy będą potrzebowali dowodu na istnienie relacji jednostka dominująca-jednostka zależna, taki jak:

- ostatnio złożona deklaracja roczna spółki zależnej;
- wpis w ostatnich zbadanych sprawozdaniach finansowych spółki dominującej lub spółki zależnej;
- informacje przekazane przez cieszącego się nieposzlakowaną opinią dostawcę usług weryfikacji elektronicznej lub pochodzące z cieszącego się nieposzlakowaną opinią rejestru internetowego;
- informacje pochodzące z opublikowanych sprawozdań spółki dominującej, w tym z jej strony internetowej.

Działając już na rzecz spółki dominującej, prawnicy praktycy mogą zapoznać się z dokumentacją dotyczącą należytej staranności wobec klienta prowadzonej dla istniejącego klienta w celu weryfikacji danych dotyczących spółki zależnej, pod warunkiem że istniejący klient został zidentyfikowany zgodnie z normami dyrektywy.

Jeżeli dane przedsiębiorstwo nie jest spółką notowaną na rynku regulowanym, wymagana może być dalsza następująca weryfikacja:

- przeszukanie odpowiedniego rejestru przedsiębiorstw;
- kopia aktu założycielskiego przedsiębiorstwa;
- złożone zbadane sprawozdanie finansowe;
- informacje przekazane przez cieszącego się nieposzlakowaną opinią dostawcę usług weryfikacji elektronicznej.

W przypadku gdy przedsiębiorstwo jest znane i rozpoznawalne, prawnicy praktycy mogą uznać, że poziom ryzyka prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu jest niski i zastosować środki należytej staranności wobec klienta w sposób proporcjonalny do tego ryzyka.

Jeżeli przedsiębiorstwo jest zarejestrowane poza UE, należy zapewnić ten sam rodzaj dokumentacji i weryfikacji. Oczywiście ryzyko może być większe, a prawnik praktyk może rozważyć uzyskanie poświadczenia dokumentów przez osobę w regulowanym sektorze lub inną osobę z branży, której tożsamość można sprawdzić przez porównanie z katalogiem branżowym.

Trusty

Art. 31 dyrektywy stanowi, że przepisy dotyczące trustów mają zastosowanie nie tylko do trustów, ale także do „niektórych rodzajów Treuhand czy fideicomiso, jeżeli takie porozumienia mają strukturę lub funkcje zbliżone do trustów. Państwa członkowskie określają w odniesieniu do porozumień prawnych regulowanych ich prawem cechy charakterystyczne pozwalające stwierdzić, czy porozumienia prawne mają strukturę lub funkcje podobne do trustów”. Prawnicy praktycy będą musieli w związku z tym sprawdzić, czy w ich państwach członkowskich uznaje się takie trusty lub porozumienia podobne do trustów.

W art. 3 pkt 6 zdefiniowano wykaz beneficjentów rzeczywistych w przypadku trustów (zob. „Własność rzeczywista” poniżej). Zgodnie z pojęciem trustu w prawie precedensowym nie ma on osobowości prawnej i nie może być sam w sobie klientem. Klientem może być jedna ze stron określonych w art. 3 pkt 6, np.:

- założyciel lub założyciele;
- powiernik lub powiernicy;
- osoba sprawująca nadzór lub osoby sprawujące nadzór; lub
- beneficjent lub większa ich liczba.

Określenie, które z tych grup mogą być klientami, zadecyduje o tym, wobec kogo prawnik praktyk ma obowiązek dochowania należytej staranności oraz kto skorzysta z porady prawnej.

WŁASNOŚĆ RZECZYWISTA

W art. 3 pkt 6 zdefiniowano beneficjenta rzeczywistego, który jest kluczowy dla wszystkich poniższych kwestii:

Artykuł 3

6) „beneficjent rzeczywisty” oznacza osobę fizyczną lub osoby fizyczne będące ostatecznymi właścicielami klienta lub sprawujące kontrolę nad tym klientem lub osobę fizyczną lub osoby fizyczne, w imieniu których przeprowadzana jest transakcja lub działalność i obejmuje co najmniej:

a) w przypadku podmiotów o charakterze korporacyjnym:

(i) osobę fizyczną lub osoby fizyczne, które ostatecznie są właścicielami podmiotu prawnego lub go kontrolują, bezpośrednio lub pośrednio posiadając wystarczający odsetek udziałów lub praw głosu lub udziałów własnościowych w danym podmiocie, w tym za pomocą pakietów akcji na okaziciela, lub poprzez kontrolę w inny sposób, z wyjątkiem spółek notowanych na rynku regulowanym, podlegających wymogom dotyczącym ujawniania informacji zgodnym z prawem Unii lub podlegających równoważnym standardom międzynarodowym, które zapewniają odpowiednią przejrzystość informacji na temat własności.

Pakiet akcji lub udziałów wynoszący co najmniej 25 % plus jedna akcja (udział) lub udział własnościowy większy niż 25 % w podmiocie będącym klientem, posiadane przez osobę fizyczną wskazują na własność bezpośrednią. Pakiet akcji lub udziałów wynoszący co najmniej 25 % plus jedna akcja (udział) lub udział własnościowy większy niż 25 % w podmiocie będącym klientem, posiadane przez podmiot o charakterze korporacyjnym – kontrolowany przez osobę lub osoby fizyczne – lub przez liczne podmioty o charakterze korporacyjnym, kontrolowane przez tę samą osobę lub osoby fizyczne, wskazują na własność pośrednią. Powyższe stosuje się bez uszczerbku dla prawa państw członkowskich do zadecydowania o tym, że niższy odsetek może wskazywać na własność lub sprawowanie kontroli. Pojęcie kontroli w inny sposób można określić m.in. zgodnie z kryteriami w art. 22 ust. 1–5 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE;

(ii) jeżeli – po wyczerpaniu wszystkich możliwych sposobów i pod warunkiem że nie ma podstaw do podejrzeń – nie określono żadnej osoby zgodnie z ppkt (i) lub jeżeli są jakiegokolwiek wątpliwości, czy określona osoba lub określone osoby są beneficjentem rzeczywistym lub beneficjentami rzeczywistymi – osobę fizyczną lub osoby fizyczne, które zajmują wyższe stanowisko kierownicze, podmioty zobowiązane przechowują dokumentację dotyczącą działań podjętych w celu określenia beneficjentów rzeczywistych na mocy ppkt (i) i niniejszej litery;

b) w przypadku trustów – wszystkie następujące osoby:

(i) założyciela lub założycieli;

(ii) powiernika lub powierników;

(iii) sprawującego nadzór, o ile taka osoba istnieje, lub sprawujących nadzór, o ile takie osoby istnieją;

(iv) beneficjentów lub – w przypadku gdy osoby fizyczne czerpiące korzyści z danego porozumienia prawnego lub podmiotu prawnego nie zostały jeszcze określone – kategorię osób, w których głównym interesie powstały lub działają dane porozumienie prawne lub podmiot prawny;

(v) każdą inną osobę fizyczną sprawującą ostateczną kontrolę nad trustem w drodze własności bezpośredniej lub pośredniej lub w inny sposób;

c) w przypadku podmiotów prawnych, takich jak fundacje, oraz w przypadku porozumień prawnych podobnych do trustów – osobę fizyczną lub osoby fizyczne zajmujące stanowiska równoważne ze stanowiskami, o których mowa w lit. b), lub do nich podobne.

Art. 30 i 31 dyrektywy dotyczą własności rzeczywistej różnych podmiotów, które mogą być klientami kancelarii prawnej, wychodząc z założenia, że ważne jest, aby prawnicy praktycy rozumieli, kim są prawdziwi ludzie stojący za daną transakcją, niezależnie od tego, jaki podmiot może przedstawiać się jako klient.

Zgodnie z art. 30 państwa członkowskie są obecnie zobowiązane do prowadzenia rejestrów zawierających informacje o beneficjentach rzeczywistych, do których prawnicy praktycy (m.in.) będą mieli dostęp. Oczywiście rejestry te zawierają wyłącznie szczegółowe informacje dotyczące podmiotów ustanowionych w UE, a nie poza nią. Chociaż prowadzenie rejestru jest obowiązkowe, inne aspekty są dobrowolne, np. kwestia, czy za pobranie informacji z rejestru naliczana będzie opłata lub czy ujawnienie określonych informacji spowoduje narażenie beneficjenta rzeczywistego na poważne ryzyko.

W art. 30 ust. 8 podkreślono także, że podejście oparte na analizie ryzyka oznacza, że prawnik praktyk nie powinien polegać wyłącznie na informacjach z rejestru.

Zasadniczo niezależnie od tego, czy podmiot został ustanowiony w UE, czy też poza nią, prawnik praktyk musi uzyskać od podmiotu będącego klientem następujące informacje:

- nazwę podmiotu, miejsce jego rejestracji, jego numer rejestracyjny, jego siedzibę oraz główne miejsce prowadzenia działalności;
- imiona i nazwiska członków rady dyrektorów lub członków równoważnego organu zarządzającego;
- imiona i nazwiska osób należących do kadry wyższego szczebla odpowiedzialnych za operacje przedsiębiorstwa;
- prawo, któremu podlega podmiot;
- prawni właściciele;
- właściciele rzeczywiści, w tym posiadający udziały, prawo głosu, udziały własnościowe, akcje na okaziciela lub sprawujący innego rodzaju kontrolę;
- dokumenty dotyczące zarządzania.

Oczywiście, jeżeli którekolwiek z powyższych danych zmienia się w czasie trwania stosunku gospodarczego, należy dać klientowi do zrozumienia, że o takich zmianach należy powiadomić prawnika, ponieważ mogą one wpłynąć na ocenę ryzyka.

Art. 31 dotyczy trustów i innych rodzajów porozumień prawnych, takich jak między innymi fiducie, niektóre rodzaje Treuhand czy fideicomiso, jeżeli takie porozumienia mają strukturę lub funkcje zbliżone do trustów.

W art. 31 ust. 1 akapit drugi określono ten obowiązek dotyczący trustów działających w UE:

Art. 31 ust. 1

Każde państwo członkowskie wymaga, by powiernicy dowolnego trustu, który powstał w drodze czynności prawnej i jest zarządzany w tym państwie członkowskim, uzyskiwali i posiadali odpowiednie, dokładne i aktualne informacje o beneficjentach rzeczywistych w odniesieniu do przedmiotowego trustu. Informacje te obejmują tożsamość:

- a) ustanawiającego lub ustanawiających;*
- b) powiernika lub powierników;*
- c) sprawującego nadzór, o ile taka osoba istnieje, lub sprawujących nadzór, o ile takie osoby istnieją;*
- d) beneficjentów lub kategorii beneficjentów;*
- e) wszelkich innych osób fizycznych sprawujących faktyczną kontrolę nad trustem.*

Informacje te należy również zawrzeć w rejestrze zawierającym informacje o beneficjentach rzeczywistych należącym do państwa członkowskiego, w którym powiernik (lub jego odpowiednik) mieszka lub prowadzi działalność. Jeżeli jednak powiernik (lub jego odpowiednik) ma siedzibę poza UE, przedmiotowe informacje należy zawrzeć w rejestrze zawierającym informacje o beneficjentach rzeczywistych należącym do państwa członkowskiego, w którym powiernik (lub jego odpowiednik) zawarze stosunek gospodarczy lub nabędzie nieruchomości w imieniu trustu.

Te same warunki mają zastosowanie do dostępu do informacji wspomnianych już powyżej w odniesieniu do rejestru zawierającego informacje o beneficjentach rzeczywistych, jak również fakt, że podejście oparte na analizie ryzyka oznacza, że prawnik praktyk nie powinien polegać wyłącznie na informacjach z rejestru.

Ilość informacji, jakie prawnik praktyk powinien uzyskać od klienta, będzie zależeć od roli, jaką dany prawnik odgrywa. Jeżeli prawnik praktyk ustanawia trust, przedsiębiorstwo lub inny podmiot prawny lub zarządza nimi, lub działa w charakterze powiernika lub dyrektora trustu, przedsiębiorstwa lub innego podmiotu prawnego, oprócz zidentyfikowania beneficjentów rzeczywistych i osób sprawujących kontrolę prawnik ten będzie zobowiązany poznać ogólny cel struktury i źródło jej finansowania.

Prawniki praktyk świadczący inne usługi (np. działanie w charakterze siedziby) na rzecz trustu, przedsiębiorstwa lub innego podmiotu prawnego będzie zobowiązany do uzyskania wystarczających informacji, aby móc zidentyfikować beneficjentów rzeczywistych i osoby sprawujące kontrolę.

Prawniki praktyk, którzy nie działają jako powiernik, może – w odpowiednich okolicznościach – wykorzystać streszczenie przygotowane przez innego przedstawiciela zawodów prawniczych, księgowego lub usługodawcę trustu lub przedsiębiorstwa, lub też odpowiednie fragmenty z samej umowy powierniczej, aby móc zidentyfikować założyciela, powierników, sprawującego nadzór (o ile taka osoba istnieje), beneficjentów lub osoby fizyczne sprawujące skuteczną kontrolę.

Oczywiście w procesie stosowania należytej staranności wobec klienta będącego beneficjentem rzeczywistym należy postępować ostrożnie. Na przykład klient może działać w charakterze pełnomocnika na podstawie pełnomocnictwa lub zarządcy masy upadłościowej. Prawnicy praktycy muszą być wyczuleni na to, że domniemane relacje pełnomocnictwa mogą być wykorzystywane w celu ułatwienia oszustwa.

Zaleca się stosowanie podejścia proporcjonalnego. Na przykład w przypadku przedsiębiorstwa o złożonej strukturze nieproporcjonalne byłoby przeprowadzanie niezależnych poszukiwań w wielu podmiotach na wielu poziomach łańcucha korporacyjnego, aby sprawdzić, czy w wyniku gromadzenia bardzo małych udziałów w różnych podmiotach osoba uzyska w końcu ponad 25 % udziałów w podmiocie korporacyjnym będącym klientem. Prawnicy muszą natomiast mieć pewność, że mają ogólne zrozumienie struktury własności i kontroli przedsiębiorstwa będącego klientem.

Zarówno art. 30, jak i art. 31 zawierają przepisy, które wymagają zgłaszania rozbieżności, tj. nakładają na podmioty zobowiązane obowiązek zgłaszania wszelkich odkrytych przez nie rozbieżności między informacjami o beneficjentach rzeczywistych dostępnymi w centralnych rejestrach a informacjami o beneficjentach rzeczywistych, do których te podmioty mają dostęp. Dotyczy to danych znajdujących się w rejestrach przedsiębiorstw i innych rejestrach zawierających informacje o beneficjentach rzeczywistych.

Nie ma obowiązku aktywnego poszukiwania takich rozbieżności, a obowiązek ten nie dotyczy również sytuacji, w których informacje objęte są poufnością wymiany informacji między prawnikiem a klientem lub w których rozbieżność nie jest istotna (np. podano tylko inicjał drugiego imienia zamiast pełnego imienia). Rozbieżność można najpierw zgłosić klientowi, aby umożliwić mu szybkie jej zaradzenie. Jeżeli zostanie podjęta decyzja o niezgłaszaniu rozbieżności, na przykład dlatego, że nie jest ona istotna, zaleca się mimo wszystko odnotowanie, jakie działania podjęto.

PAŃSTWA TRZECIE WYSOKIEGO RYZYKA

Art. 18a dyrektywy zawiera szczegółowe instrukcje, jak należy postępować z klientami z państw trzecich wysokiego ryzyka. W celu ochrony integralności systemu finansowego UE Komisja jest upoważniona do zidentyfikowania krajów, które mają strategiczne braki w swoim systemie AML/CTF. [Najnowszy wykaz](#) pochodzi z 7 maja 2020 r. W załączniku 1 wymieniono państwa znajdujące się w tym wykazie.

Czynniki ryzyka dotyczące poszczególnych państw są oczywiście istotnym czynnikiem w ogólnej ocenie ryzyka. Z kolei w przypadku gdy klienci lub beneficjenci rzeczywisti klientów mają siedzibę lub prowadzą działalność gospodarczą w jurysdykcjach o niskim ryzyku, należy to również odzwierciedlić w ocenie ryzyka.

Prawnicy praktycy powinni zwrócić uwagę, że mogą istnieć inne jurysdykcje, w których istnieje wysokie ryzyko prania pieniędzy, a które nie znajdują się w wykazie państw trzecich wysokiego ryzyka opracowanym przez Komisję Europejską. Na przykład rankingi korupcji prowadzone przez

Transparency International (światową organizację pozarządową zajmującą się walką z korupcją) oraz sprawozdania sporządzane corocznie przez Bank Światowy mogą stanowić dalsze użyteczne zasoby.

Ponadto chociaż sekcja ta dotyczy państw znajdujących się w wykazie państw wysokiego ryzyka, mogą istnieć również państwa, osoby lub grupy objęte „sankcjami, embargiem lub podobnymi środkami”, o których mowa w pkt 3 załącznika III. W ich przypadku wzmocnione środki należytej staranności również będą konieczne. UE i Organizacja Narodów Zjednoczonych prowadzą takie wykazy, podobnie jak poszczególne państwa członkowskie.

Dodatkowe czynniki wymienione w art. 18a w kontekście wzmocnionych środków należytej staranności w odniesieniu do państw trzecich wysokiego ryzyka dotyczą głównie dodatkowych informacji wymaganych od klienta oraz dodatkowego monitorowania stosunku z klientem.

OSOBY ZAJMUJĄCE EKSPONOWANE STANOWISKA POLITYCZNE

Definicja osoby zajmującej eksponowane stanowisko polityczne podana jest w art. 3 pkt 9 dyrektywy:

Artykuł 3

9) „osoba zajmująca eksponowane stanowisko polityczne” oznacza osobę fizyczną, której powierza się lub której powierzono znaczące funkcje publiczne, w tym:

- a) szefów państw, szefów rządów, ministrów oraz wiceministrów lub sekretarzy stanu;
- b) członków parlamentu lub podobnych organów ustawodawczych;
- c) członków organów zarządzających partii politycznych;
- d) członków sądów najwyższych, trybunałów konstytucyjnych oraz innych organów sądowych wysokiego szczebla, których decyzje nie podlegają zaskarżeniu, z wyjątkiem nadzwyczajnych okoliczności;
- e) członków trybunałów obrachunkowych lub zarządów banków centralnych;
- f) ambasadorów, *chargés d'affaires* oraz wyższych oficerów sił zbrojnych;
- g) członków organów administracyjnych, zarządczych lub nadzorczych przedsiębiorstw państwowych;
- h) dyrektorów, ich zastępców oraz członków organów spółki lub osoby pełniące równoważną funkcję w organizacji międzynarodowej.

Do żadnej z kategorii stanowisk publicznych, o których mowa w lit. a)–h), nie zalicza się urzędników średniego lub niższego szczebla.

Skupiono się na osobach zajmujących eksponowane stanowiska polityczne, ponieważ państwa członkowskie OECD obawiają się, że osoby takie wykorzystywały swoją pozycję polityczną, aby

wzbogacić się w drodze korupcji. Związek z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne będzie istniał również wtedy, gdy osoba taka jest beneficjentem rzeczywistym klienta oraz gdy klient lub jego beneficjent rzeczywisty jest członkiem rodziny lub znanym bliskim współpracownikiem takiej osoby. Członkowie rodziny i bliscy współpracownicy są również zdefiniowani w dyrektywie w następujący sposób:

Artykuł 3

10) „członkowie rodziny” obejmują następujące osoby:

a) małżonka lub osobę uznawaną za równoważną małżonkowi osoby zajmującej eksponowane stanowisko polityczne;

b) dzieci osoby zajmującej eksponowane stanowisko polityczne i ich małżonków lub osoby uznawane za równoważne takim małżonkom;

c) rodziców osoby zajmującej eksponowane stanowisko polityczne;

11) „osoby znane jako bliscy współpracownicy” oznaczają następujące osoby:

a) osoby fizyczne, o których wiadomo, że są beneficjentami rzeczywistymi podmiotów prawnych lub porozumień prawnych wspólnie z osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne, lub że utrzymują dowolne inne bliskie stosunki gospodarcze z taką osobą;

b) osoby fizyczne będące jedynym beneficjentem rzeczywistym podmiotu prawnego lub porozumienia prawnego, o których wiadomo, że zostały utworzone w celu uzyskania faktycznej korzyści przez osobę zajmującą eksponowane stanowisko polityczne.

Art. 20 dyrektywy określa następujące wymogi dotyczące konkretnych wzmocnionych środków należytej staranności, które prawnik praktyk powinien zastosować wobec osoby zajmującej eksponowane stanowisko polityczne:

- 1) posiadanie odpowiednich systemów zarządzania ryzykiem, w tym procedur opartych na analizie ryzyka, w celu ustalenia, czy klient lub beneficjent rzeczywisty danego klienta jest osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne.

Prawnicy praktycy nie muszą prowadzić szeroko zakrojonego badania w celu ustalenia, czy dana osoba jest osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne. Wystarczy, że wezmą pod uwagę informacje, którymi dysponują lub które są publicznie znane. Wiele kancelarii prawnych korzysta z usług abonenckich obejmujących wyszukiwanie w bazach danych dotyczących osób zajmujących eksponowane stanowiska polityczne. To, jakie działania należy podjąć, zależy od ogólnej oceny ryzyka przeprowadzonej przez kancelarię prawnika praktyka.

Ponieważ w skali światowej osób zajmujących eksponowane stanowiska polityczne jest wiele i ciągle się one zmieniają, istnieją pewne podstawowe wskaźniki, które mogą dostarczyć dowodów, a mianowicie:

- otrzymanie przez prawnika praktyka środków pieniężnych z rachunku rządowego;

- korespondencja od klienta lub osoby powiązanej na oficjalnym papierze firmowym;
- doniesienia prasowe i wyszukiwanie w internecie.

Prawnicy praktycy nie muszą również aktywnie badać, czy beneficjentami rzeczywistymi klienta są osoby zajmujące eksponowane stanowiska polityczne. Jeżeli jednak wiadomo, że beneficjentem rzeczywistym jest osoba zajmująca eksponowane stanowisko polityczne, prawnicy praktycy powinni rozważyć – z uwzględnieniem podejścia opartego na analizie ryzyka – jakie ewentualne dodatkowe środki należy zastosować w kontaktach z klientem;

- 2) uzyskanie zezwolenia kadry kierowniczej wyższego szczebla na nawiązanie lub kontynuowanie stosunków gospodarczych z osobami zajmującymi eksponowane stanowisko polityczne.

„Kadra kierownicza wyższego szczebla” według definicji w art. 3 pkt 12 oznacza „dyrektora lub pracownika mających wystarczającą wiedzę na temat ekspozycji danej instytucji na ryzyko związane z praniem pieniędzy oraz finansowaniem terroryzmu oraz wystarczająco wysokie stanowisko, by podejmować decyzje mające wpływ na ekspozycję danej instytucji na ryzyko”. W żadnym przypadku nie jest wymagane, by taka osoba była członkiem odpowiednika zarządu w kancelarii prawnej, a zatem może być:

- szefem grupy praktyków,
- innym partnerem niezaangażowanym w daną sprawę,
- partnerem nadzorującym daną sprawę,
- osobą odpowiedzialną za przestrzeganie przepisów dotyczących AML/CTF w kancelarii,
- partnerem zarządzającym;

- 3) zastosowanie odpowiednich środków w celu ustalenia źródła majątku i źródła pochodzenia środków zaangażowanych w ramach stosunków gospodarczych lub transakcji z osobami zajmującymi eksponowane stanowiska polityczne.

„Źródło pochodzenia środków” to co innego niż „źródło majątku”. „Źródło pochodzenia środków” odnosi się do miejsca, z którego są wysyłane środki klienta, oraz sposobu i miejsca uzyskania środków przez klienta, by mógł je wysłać. „Źródło majątku” odnosi się do tego, w jaki sposób powstała całość majątku lub aktywów klienta – na przykład w drodze dziedziczenia, sprzedaży nieruchomości lub zysku z inwestycji. Ocena „źródła majątku” ma zasadnicze znaczenie dla oceny AML/CTF.

Jeżeli dana osoba jest znaną osobą zajmującą eksponowane stanowisko polityczne, jej interesy finansowe mogą być już dostępne w rejestrze publicznym.

W przeciwnym razie powinny wystarczyć pytania zadawane klientowi, przy czym wszystkie kroki powinny być odnotowywane w zwykły sposób. Rodzaj dokumentacji akceptowanej w celu weryfikacji źródła pochodzenia środków lub majątku powinien zależeć od poziomu stwarzanego przez klienta ryzyka związanego z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu. Im większe jest ryzyko, tym bardziej kompleksowe i wiarygodne powinny być dokumenty uzyskane przez prawnika praktyka. Rodzaje dokumentów, które należy rozważyć, obejmują: wyciągi bankowe, testamenty, paski wynagrodzenia z pełnymi danymi, zbadane sprawozdania finansowe wykazujące środki wypłacone klientowi, umowy sprzedaży/zakupu, pokwitowania innych transakcji, dowód dochodów z kapitału zakładowego bądź działalności gospodarczej, zapis lub darowizna.

Sprawdzenie źródła majątku w przypadku klienta niskiego lub średniego ryzyka może oznaczać po prostu zadanie pytania i odnotowanie odpowiedzi. W miarę wzrostu ryzyka powinien rosnąć poziom szczegółowości pytań i wymaganych dokumentów.

Chociaż poradę tę podano w kontekście osób zajmujących eksponowane stanowiska polityczne, prawnicy praktycy powinni również rozważyć stosowanie się do niej w ramach ciągłego monitorowania wszelkich stosunków gospodarczych, niezależnie od tego, czy są one obciążone wysokim ryzykiem. Jak wspomniano wcześniej, sprawdzenie źródła pochodzenia środków jest użytecznym praktycznym narzędziem służącym ogólnej ochronie praktyki kancelarii prawnej;

- 4) prowadzenia wzmożonego monitorowania tych stosunków gospodarczych w sposób ciągły.

Wzmożone monitorowanie polegałoby na przykład na upewnieniu się, że środki wpłacone przez klienta pochodzą z wyznaczonego rachunku i mają wysokość współmierną do znanego majątku klienta. Jeżeli nie, należy zadać dodatkowe pytania.

KLIENCI, Z KTÓRYMI NIE MA KONTAKTU TWARZĄ W TWARZ

Jeżeli klient jest osobą fizyczną i nie jest fizycznie obecny do celów identyfikacji, jest to czynnik, który należy wziąć pod uwagę przy ocenie poziomu ryzyka związanego z praniem pieniędzy lub finansowaniem terroryzmu oraz wynikającego z tego zakresu wszelkich wzmocnionych środków należytej staranności.

Oczywiście klient, który nie jest osobą fizyczną, nigdy nie może być fizycznie obecny do celów identyfikacji i będzie reprezentowany przez przedstawiciela. Chociaż brak bezpośrednich spotkań z przedstawicielami takiego klienta jest czynnikiem ryzyka, nie oznacza to automatycznie konieczności zastosowania wzmocnionych środków należytej staranności. Należy ocenić ogólne ryzyko.

„CZERWONE FLAGI”

Oprócz uznanych wyżej kategorii istnieją różne okoliczności, które powinny wzbudzić czujność prawnika, zazwyczaj nazywane „czerwonymi flagami”.

Również w tym przypadku podzielono je na trzy już wspomniane kategorie ryzyka: czynniki ryzyka związane z klientami, czynniki ryzyka związane z transakcjami oraz geograficzne czynniki ryzyka. Poniższe przykłady wybrano z „[A lawyer’s guide to detecting and preventing money laundering](#)”, opublikowanego przez CCBE, Międzynarodową Izbę Adwokacką (IBA) i Amerykańską Izbę Adwokacką (ABA) w 2014 r., który warto w pełni przeczytać z uwagi na zawarte w nim listy „czerwonych flag”. Przykłady geograficznych czynników ryzyka można znaleźć w poprzedniej sekcji dotyczącej państw trzecich wysokiego ryzyka.

Klient

- korzystanie z usług pośredników bez uzasadnionego powodu
- unikanie osobistego kontaktu bez uzasadnionego powodu
- niechęć do ujawniania informacji, danych i dokumentów niezbędnych do przeprowadzenia transakcji
- posługiwanie się fałszywą lub podrobioną dokumentacją
- klient jest jednostką gospodarczą, której nie można znaleźć w internecie
- klient ma nietypowo dużą wiedzę na temat zwykłych standardów przewidzianych w prawie w zakresie zadowalającej identyfikacji klienta, wprowadzania danych i zgłoszeń podejrzanych transakcji lub wielokrotnie zadaje pytania dotyczące związanych z tym procedur
- strony są ze sobą powiązane bez wyraźnego powodu biznesowego lub są w wieku nietypowym dla kadry kierowniczej
strony nie są tożsame z osobami faktycznie kierującymi operacją

Transakcja

- brak dobrego wytłumaczenia dla korzystania ze środków pieniężnych w formie gotówki
- źródło pochodzenia środków jest nietypowe, np. wiele rachunków bankowych, zagraniczne rachunki bankowe, przelewy z państw o wyższym ryzyku
- brak dobrego wytłumaczenia dla nietypowo krótkiego okresu spłaty lub wielokrotnej spłaty kredytów hipotecznych na długo przed pierwotnie ustalonym terminem spłaty

- brak dobrego wytłumaczenia dla zbyt wysokiej lub zbyt niskiej ceny przenoszonych aktywów
- brak dobrego wytłumaczenia dla dużej transakcji finansowej, zwłaszcza realizowanej na żądanie niedawno utworzonego przedsiębiorstwa, jeżeli nie jest to uzasadnione celem biznesowym lub działalnością klienta
- źródło pochodzenia środków jest nietypowe ze względu na finansowanie przez osoby trzecie transakcji albo opłat/podatków bez widocznego związku

Geografia

- państwa/obszary określone przez wiarygodne źródła jako finansujące lub wspierające działania terrorystyczne lub jako państwa/obszary, na terytorium których działają określone organizacje terrorystyczne
- państwa określone przez wiarygodne źródła jako państwa o znaczącym poziomie przestępczości zorganizowanej, korupcji lub innej działalności przestępczej, w tym państwa pochodzenia lub tranzytu nielegalnych środków odurzających, handlu ludźmi i przemytu ludzi oraz nielegalnego hazardu
- państwa objęte sankcjami, embargiem lub podobnymi środkami nałożonymi przez organizacje międzynarodowe, takie jak UE lub Organizacja Narodów Zjednoczonych
- państwa określone przez wiarygodne źródła jako posiadające słabe systemy rządzenia, egzekwowania prawa i regulacji, w tym państwa wskazane w sprawozdaniach FATF jako posiadające słabe systemy AML/CTF oraz w odniesieniu do których instytucje finansowe powinny zwracać szczególną uwagę na stosunki gospodarcze i transakcje

WYKORZYSTANIE TECHNOLOGII

Prawnicy mogą korzystać z następujących rozwiązań technologicznych na potrzeby wypełniania obowiązków w zakresie należytej staranności wobec klienta:

- środków elektronicznych służących weryfikacji tożsamości osoby fizycznej;
- weryfikatorów danych w rejestrach przedsiębiorstw i własności rzeczywistej;
- elektronicznych narzędzi do sprawdzania klientów pod kątem sankcji, osób zajmujących eksponowane stanowiska polityczne i negatywnych relacji w mediach.

Korzystanie z takich narzędzi nie zwalnia prawników praktyków z osobistej odpowiedzialności, która przez cały czas pozostaje po stronie prawnika. W związku z tym pracownicy kancelarii

prawnych posługujący się tymi narzędziami powinni być odpowiednio przeszkoleni, a sami prawnicy powinni dogłębnie zrozumieć, w jaki sposób działają te narzędzia.

Korzystanie ze środków elektronicznych do celów weryfikacji tożsamości może oszczędzać zasoby kancelarii i może być równie bezpieczne jak tradycyjne dokumenty papierowe, a nawet bezpieczniejsze. Prawnicy praktycy powinni jednak zwracać uwagę na różne rodzaje ryzyka:

- cyberbezpieczeństwo i bezpieczeństwo danych;
- oszustwa;
- możliwość wystąpienia błędu ludzkiego wskutek pomyłki we wprowadzaniu danych;
- poziom ryzyka stwarzanego przez klienta lub transakcję;
- konieczność powiązania danego klienta ze znalezioną tożsamością elektroniczną;
- aktualny charakter, wiarygodność i różnorodność źródeł wykorzystywanych przez dostawcę elektronicznego;
- wiarygodność, niezależność i przejrzystość dostawcy oraz to, czy jest on certyfikowany przez organ publiczny, czy stanowi część systemu publicznego, czy jest członkiem uznanego organu branżowego i czy spełnia uznane normy międzynarodowe w tej dziedzinie.

W odniesieniu do weryfikatorów danych w rejestrach przedsiębiorstw i własności rzeczywistej poziom ryzyka powinien wskazywać, czy należy szukać niezależnych dowodów, biorąc pod uwagę, że rejestry takie są zazwyczaj tworzone z wykorzystaniem danych pochodzących od samych podmiotów. Zarejestrowane informacje mogą również nie dawać pełnego obrazu sytuacji i należy zwrócić uwagę na to, jak często dane te muszą być odświeżane.

W odniesieniu do sprawdzania klientów pod kątem sankcji, osób zajmujących eksponowane stanowiska polityczne i negatywnych relacji w mediach poziom ryzyka ponownie będzie czynnikiem decydującym. W przypadku przypadków lub praktyk obarczonych niższym ryzykiem dopuszczalne mogą być rozwiązania bezpłatne lub gotowe. W przypadku przypadków obarczonych wyższym ryzykiem należy rozważyć, jak szeroka powinna być kontrola (np. beneficjenci rzeczywiści, dyrektorzy przedsiębiorstw), częstotliwość kontroli i wiarygodność wykorzystywanych systemów pod względem wprowadzania danych, wieku informacji i kompletności danych. Odpowiednie narzędzie kontroli powinno być w stanie monitorować i identyfikować nazwy własne i inne zbiory danych z niewielkimi zmianami takimi jak odwrócona kolejność, tekst częściowy i skróty, lub nazwy własne w systemach pisma innych niż alfabet łaciński, takich jak znaki chińskie, bądź dane z kodeksów handlowych.

OBOWIĄZKI ZGŁASZANIA

Wprowadzenie

Zgłaszanie podejrzanych transakcji stanowi centralny element systemu AML/CTF ustanowionego dyrektywą. Główny obowiązek wynika z art. 33:

Artykuł 33

1. Państwa członkowskie nakładają na podmioty zobowiązane, a w stosownych przypadkach także na członków ich kadry kierowniczej i pracowników, wymóg pełnej współpracy polegającej na niezwłocznym:

a) informowaniu jednostki analityki finansowej – z własnej inicjatywy podmiotów zobowiązanych – również w drodze przekazania zgłoszenia, w przypadku gdy dany podmiot zobowiązany wie, podejrzewa lub ma uzasadnione podstawy, by podejrzewać, że określone środki finansowe, niezależnie od kwoty, o jaką chodzi, są dochodami pochodzącymi z działalności przestępczej lub są powiązane z finansowaniem terroryzmu, a także na niezwłocznym odpowiadaniu na wnioski jednostki analityki finansowej o udzielenie dodatkowych informacji w takich przypadkach; oraz

b) bezpośrednim dostarczaniu jednostce analityki finansowej, na jej wniosek, wszelkich niezbędnych informacji.

Wszystkie podejrzane transakcje, w tym próby przeprowadzenia takich transakcji, trzeba zgłosić.

Istnieją następujące przepisy szczególne w odniesieniu do prawników praktyków, których dotyczy art. 2 ust. 1 pkt 3 lit. b):

Artykuł 34

1. W drodze odstępstwa od art. 33 ust. 1, państwa członkowskie mogą – w przypadku podmiotów zobowiązanych, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 3 lit. a), b) i d) – wyznaczyć odpowiedni organ danego samorządu zawodowego jako organ, do którego należy kierować informacje, o których mowa w art. 33 ust. 1.

Bez uszczerbku dla przepisów ust. 2, wyznaczony organ samorządu zawodowego w przypadkach, o których mowa w akapicie pierwszym niniejszego ustępu, niezwłocznie przekazuje informacje jednostce analityki finansowej z zachowaniem ich pierwotnej formy i treści.

2. Państwa członkowskie nie stosują obowiązków określonych w art. 33 ust. 1 do notariuszy, innych przedstawicieli wolnych zawodów prawniczych, biegłych rewidentów, zewnętrznych księgowych oraz doradców podatkowych jedynie w ścisłym zakresie, w jakim wyłączenie to dotyczy informacji, które otrzymują oni od jednego ze swoich klientów lub które uzyskują na temat jednego ze swoich klientów, podczas ustalania sytuacji prawnej danego klienta lub podczas wykonywania swoich obowiązków polegających na obronie lub reprezentowaniu tego klienta w postępowaniu sądowym, lub w związku z takim postępowaniem, włącznie z udzielaniem porad w sprawie wszczęcia lub uniknięcia takiego postępowania, bez względu na to, czy takie

informacje są otrzymane lub uzyskane przed zakończeniem takiego postępowania, w jego trakcie czy po jego zakończeniu.

Krótko mówiąc, oba te przepisy zobowiązują prawnika praktyka do poinformowania krajowej jednostki analityki finansowej (FIU), w przypadku gdy prawnik „wie, podejrzewa lub ma uzasadnione podstawy, by podejrzewać”, że środki finansowe stanowiące część transakcji są dochodami pochodzącymi z działalności przestępczej lub są powiązane z finansowaniem terroryzmu. Państwa członkowskie mogą zezwolić izmom adwokackim na przejęcie obowiązku zgłaszania, co miało miejsce w niektórych państwach członkowskich. W przypadku prawników praktyków w bardzo wąskich okolicznościach ma zastosowanie również zwolnienie z obowiązku zgłaszania – gdy ustalają oni sytuację prawną swojego klienta bądź bronią lub reprezentują klienta w postępowaniu sądowym.

Prawniki praktyk nie powinni dalej działać na rzecz klienta po zgłoszeniu podejranej transakcji jednostce analityki finansowej, poza bardzo ograniczonymi okolicznościami:

Artykuł 35

- 1. Państwa członkowskie nakładają na podmioty zobowiązane wymóg zaniechania przeprowadzania transakcji, o których podmioty te wiedzą, lub co do których podejrzewają, że mają one związek z dochodami z działalności przestępczej lub z finansowaniem terroryzmu, do momentu gdy podmioty te zakończą niezbędne działania zgodnie z art. 33 ust. 1 akapit pierwszy lit. a) i spełnią wszelkie dalsze szczegółowe instrukcje wydane przez jednostkę analityki finansowej lub właściwe organy zgodnie z prawem odpowiedniego państwa członkowskiego.*
- 2. Jeżeli zaniechanie przeprowadzenia transakcji, o których mowa w ust. 1, nie jest możliwe lub może udaremnić działania mające na celu ściganie beneficjentów podejranej transakcji, dane podmioty zobowiązane informują jednostkę analityki finansowej natychmiast po przeprowadzeniu tej transakcji.*

Ponadto prawnik praktyk powinien oczywiście zapoznać się z krajowymi procedurami wysyłania zgłoszeń podejranych transakcji do FIU.

Diskusja na temat związku między tymi obowiązkami zgłaszania, w tym zakazem uprzedzania, który omówiono oddzielnie poniżej, a poufnością wymiany informacji między prawnikiem a klientem jest przedmiotem poniższej sekcji dotyczącej tej poufności.

Uprzedzanie

Istnieje jeden aspekt obowiązków zgłaszania, który jest bardzo istotny dla prawników praktyków, a mianowicie przepis art. 39 zabraniający uprzedzania:

Artykuł 39

- 1. Podmioty zobowiązane oraz członkowie ich kadry kierowniczej i ich pracownicy nie ujawniają zainteresowanemu klientowi ani innym osobom trzecim faktu przekazywania w danym momencie, przekazania w przyszłości lub w przeszłości informacji zgodnie z art. 33 lub 34 ani*

faktu, że jest lub może być prowadzona analiza dotycząca prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu.

Innymi słowy, prawnik praktyk nie może poinformować klienta o zgłoszeniu podejranej transakcji, które przekazał jednostce analityki finansowej. Na osoby, które naruszyły te wymogi, nakłada się kary (zob. poniżej). Istnieje jednak jeden wyjątek od tej ogólnej zasady przewidziany w art. 39 ust. 6:

Artykuł 39

6. Przypadki, w których podmioty zobowiązane, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 3 lit. a) i b), starają się odwieść klienta od udziału w nielegalnej działalności, nie stanowią ujawnienia w rozumieniu ust. 1 niniejszego artykułu.

Innymi słowy, jeżeli prawnik praktyk próbuje zniechęcić klienta do podejmowania działalności związanej z praniem pieniędzy, nie jest to równoznaczne z uprzedzeniem klienta (nawet jeżeli klient może domyślić się, że prawnik podejrzewa, iż transakcja może mieć związek z praniem pieniędzy). Wydaje się, że prawnik praktyk nadal jest zobowiązany do zgłoszenia podejranej transakcji, ale może wówczas kontynuować działania mające na celu odwiedzenie od niej klienta.

Art. 39 ust. 6 nie nakłada na prawnika praktyka prawnego obowiązku odwodzenia klienta od udziału w nielegalnej działalności. Mając to na uwadze, związek między działalnością prawników praktyków, o której mowa w art. 39 ust. 6 (odwodzenie klienta), art. 33 (obowiązek zgłaszania podejrzanych transakcji) i art. 35 (zaniechanie dalszych czynności) można najlepiej zrozumieć w następującej kolejności: art. 33 zawiera obowiązek zgłaszania podejrzanych transakcji; w takich przypadkach prawnicy praktycy muszą zaniechać dalszych czynności do czasu podjęcia decyzji przez jednostkę analityki finansowej (art. 35). Wszelkie ewentualne starania, by odwieść klienta od udziału w nielegalnej działalności, nie są uznawane za przestępstwo przeciwko art. 39 ust. 6. Niemniej jednak prawnicy praktycy nie mogą uprzedzać swoich klientów o zgłoszeniu podejranej transakcji.

Po zgłoszeniu przez prawników praktyków podejranej transakcji powinni oni poważnie rozważyć zaprzestanie działania na rzecz klienta natychmiast po dokonaniu zgłoszenia, nawet jeśli dyrektywa nie przewiduje takiego obowiązku. Prawnicy praktycy mogą zostać oskarżeni później o posiadanie wiedzy o nielegalnej działalności, nawet jeśli FIU nie udzieli odpowiedzi negatywnej. Innymi słowy: zgłoszenie podejranej transakcji może zostać wykorzystane przeciwko prawnikowi praktykowi w dalszym postępowaniu sądowym.

Jeżeli prawnikowi praktykowi uda się odwieść klienta od udziału w nielegalnej działalności, wówczas nie ma już obowiązku [zgłoszenia podejranej transakcji](#).

„Wie, podejrzewa lub ma uzasadnione podstawy, by podejrzewać” oraz ogólne znaczenie tych słów

Są to kluczowe słowa z art. 33 ust. 1 lit. a), które prawnik praktyk powinien rozważyć. Biorąc pod uwagę, że istnieją przestępstwa związane z niedokonaniem zgłoszenia – zob. poniżej w sekcji „Kary” – znaczenie tych słów jest ważne.

Słowo „wie” można uważać za dość jednoznaczne. Zazwyczaj wiedza oznacza wiedzę faktyczną. Powstaje pytanie, czy sytuacja, w której prawnicy praktycy umyślnie przymykają oczy na prawdę, jest równoznaczna z posiadaniem przez nich wiedzy. Jurysdykcje mogą mieć własne interpretacje w tej kwestii, ale standard *prima facie* powinien być taki, że tylko wiedza faktyczna jest wystarczająca.

Słowo „podejrzewa” ma charakter subiektywny. Od prawnika praktyka, który uważa transakcję za podejrzaną, nie należy oczekiwać, że będzie znał dokładną naturę przestępstwa ani że będzie wiedział, że konkretne środki na pewno pochodzą z przestępstwa. Nie powinno być wymogu, że podejrzenie musi być jasne lub mocno oparte na konkretnych faktach, ale powinien istnieć pewien stopień usatysfakcjonowania, niekoniecznie równy przekonaniu, ale przynajmniej wykraczający poza spekulacje. Prawnik praktyk mógł zauważyć coś niezwykłego lub nieoczekiwanego, a po zbadaniu faktów wydaje się, że nie są one typowe lub nie mają sensu z komercyjnego punktu widzenia. Aby mieć podejrzenia, nie trzeba mieć dowodów na to, że ma miejsce pranie pieniędzy.

Wspomniane wcześniej „czerwone flagi” stanowią wskazówki dotyczące szeregu standardowych sygnałów ostrzegawczych, które mogą być powodem do niepokoju. Jeżeli prawnik praktyk nie ma jeszcze podejrzeń, ale po prostu ma powód do niepokoju, na przykład spowodowany jedną z „czerwonych flag”, może zadać klientowi – lub innym osobom – więcej pytań. Może to zależeć od tego, co prawnik praktyk już wie i jak łatwo jest zadać pytania.

Sformułowanie „ma uzasadnione podstawy, by podejrzewać” zawiera ten sam element mentalny, co w przypadku podejrzenia, z tym że tutaj mamy do czynienia z testem obiektywnym. Czy zaistniały okoliczności faktyczne, na podstawie których uczciwy i rozsądny prawnik praktyk powinien być dojsć do wniosku lub nabrać podejrzenia, że klient uczestniczy w praniu pieniędzy?

Wiąże się z tym kolejna ważna kwestia. Wskazówki dotyczące znaczenia tych słów mogą na poziomie europejskim mieć tylko taki zakres, ponieważ w prawie krajowym słowa te mogą być zdefiniowane w szczególny sposób, być może nieco różniący się w poszczególnych państwach członkowskich.

Dotyczy to również innych słów użytych w kontekście obowiązków zgłaszania – na przykład „ustalania sytuacji prawnej” lub „postępowania sądowego” w sformułowaniu występującym w art. 34 dotyczącym zwolnienia z obowiązku zgłaszania „podczas ustalania sytuacji prawnej danego klienta lub podczas wykonywania swoich obowiązków polegających na obronie lub reprezentowaniu tego klienta w postępowaniu sądowym, lub w związku z takim postępowaniem”.

We wszystkich tych przypadkach ważne jest, aby prawnicy praktycy znali dokładne sformułowania użyte zarówno w wersji dyrektywy w swoim języku narodowym, jak i w krajowych przepisach wykonawczych, oraz wiedzieli, jak są one zazwyczaj interpretowane. Ustawodawstwo krajowe nie może odbiegać od ogólnoeuropejskiego standardu ustanowionego w dyrektywie, a jeśli ma to miejsce, dyrektywa ma pierwszeństwo, niemniej jednak sformułowania mogą być nieco inne w poszczególnych państwach członkowskich.

„Działalność przestępcza”

Według art. 33 ust. 1 lit. a) prawnik praktyk ma obowiązek zgłosić podejrzaną transakcję, „w przypadku gdy dany podmiot zobowiązany wie, podejrzewa lub ma uzasadnione podstawy, by podejrzewać, że określone środki finansowe, niezależnie od kwoty, o jaką chodzi, są dochodami pochodzącymi z działalności przestępczej lub są powiązane z finansowaniem terroryzmu”.

Wyrażenie „działalność przestępcza” zdefiniowano w art. 3 pkt 4 dyrektywy:

Artykuł 3

4) „działalność przestępcza” oznacza jakikolwiek przestępczy udział w popełnieniu następujących poważnych przestępstw:

a) przestępstw terrorystycznych, przestępstw dotyczących grupy terrorystycznej oraz przestępstw związanych z działalnością terrorystyczną, określonych w tytułach II i III dyrektywy (UE) 2017/541;

b) wszelkich przestępstw, o których mowa w art. 3 ust. 1 lit. a) Konwencji Narodów Zjednoczonych o zwalczaniu nielegalnego obrotu środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi z 1988 r.;

c) działalności organizacji przestępczych zdefiniowanych w art. 1 pkt 1 decyzji ramowej Rady 2008/841/WSiSW;

d) nadużyć finansowych, co najmniej poważnych, mających wpływ na interesy finansowe Unii, zgodnie z definicją w art. 1 ust. 1 i art. 2 ust. 1 Konwencji w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich;

e) korupcji;

f) wszelkich przestępstw, w tym przestępstw podatkowych odnoszących się do podatków bezpośrednich i pośrednich – zgodnie z definicją w prawie krajowym państw członkowskich – których maksymalne zagrożenie karą przekracza rok pozbawienia wolności lub ograniczenia wolności, lub – w przypadku państw członkowskich, których systemy prawne określają w odniesieniu do przestępstw minimalny próg zagrożenia karą – wszystkich przestępstw, których dolna granica zagrożenia karą jest wyższa niż sześć miesięcy pozbawienia wolności lub ograniczenia wolności.

Najważniejszym fragmentem art. 3, ponieważ będzie on sprawdzianem dla większości transakcji, przy których doradzać będą prawnicy praktycy, jest lit. f) powyżej, czyli ogólnikowe sformułowanie „wszelkie przestępstwa”. Nie obejmuje ono jednak wszystkiego. Chociaż obejmuje przestępstwa podatkowe, dotyczy tylko tych przestępstw, które są zagrożone karą wspomnianą w lit. f), czyli karą przekraczającą rok. W przypadku gdy państwo członkowskie określiło minimalny próg w odniesieniu do przestępstw, w definicji mowa jest o karze o dolnej granicy wyższej niż 6 miesięcy.

Podejrzenia dotyczące przestępstw, które nie mieszczą się w zakresie określonym w tej definicji, nie podlegają zgłoszeniu. Oczywiście prawnicy praktycy będą musieli zapoznać się z wykazem przestępstw w swoim ustawodawstwie krajowym.

OCHRONA DANYCH

Ogólne rozporządzenie o ochronie danych (RODO – rozporządzenie (UE) 2016/679) ma zastosowanie do danych na podstawie dyrektywy. Pełne wyjaśnienie RODO wykracza poza zakres tego podręcznika. Prawnicy będą jednak musieli pamiętać o tym przepisie w odniesieniu do wszystkich przetwarzanych przez nich danych dotyczących klienta.

Art. 41 dyrektywy dotyczy kwestii ochrony danych:

Artykuł 41

2. Dane osobowe mogą być przetwarzane przez podmioty zobowiązane na podstawie niniejszej dyrektywy wyłącznie do celów zapobiegania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, zgodnie z art. 1, i nie mogą być dalej przetwarzane w sposób niezgodny z tymi celami. Przetwarzanie danych osobowych na podstawie niniejszej dyrektywy do jakichkolwiek innych celów, takich jak cele handlowe, jest zabronione.

3. Przed nawiązaniem stosunków gospodarczych lub przed przeprowadzeniem sporadycznej transakcji podmioty zobowiązane dostarczają nowym klientom informacje wymagane na podstawie [RODO]. Informacje te obejmują w szczególności ogólne powiadomienie o obowiązkach prawnych spoczywających na podmiotach zobowiązanych na mocy niniejszej dyrektywy w zakresie przetwarzania danych osobowych do celów zapobiegania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, zgodnie z art. 1 niniejszej dyrektywy.

4. W zastosowaniu zakazu ujawniania informacji ustanowionego w art. 39 ust. 1 państwa członkowskie przyjmują środki ustawodawcze ograniczające, w całości lub w części, prawo dostępu osoby, której dane dotyczą, do jej danych osobowych w zakresie, w jakim takie częściowe lub pełne ograniczenie stanowi konieczny i proporcjonalny środek w demokratycznym społeczeństwie, z należyтым uwzględnieniem uzasadnionych interesów danej osoby aby:

a) umożliwić podmiotowi zobowiązanemu lub właściwemu organowi krajowemu właściwe wypełnienie ich zadań do celów niniejszej dyrektywy; lub

b) uniknąć utrudniania urzędowych lub prawnych postępowań, analiz, dochodzeń i procedur do celów niniejszej dyrektywy oraz aby zapewnić, by zapobieganie przypadkom prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, wykrywanie takich przypadków oraz prowadzenie dochodzeń w ich sprawie nie były narażone na szwank.

Z tych przepisów, a także z ogólnego stosowania RODO wynika szereg konsekwencji.

Po pierwsze, prawnik praktyk nie może wykorzystywać danych uzyskanych na podstawie środków należytej staranności wobec klienta ani dowolnego innego przepisu dyrektywy do jakichkolwiek innych celów, takich jak marketing lub dla zysku.

Po drugie, podstawą prawną przetwarzania danych przez prawnika praktyka nie jest zgoda klienta i nie zależy ono od zgody klienta. W art. 6 RODO przewidziano sześć zgodnych z prawem podstaw przetwarzania danych, z których jedną jest zgoda klienta. Pozostałe podstawy można wprowadzić z poniższego tekstu samego art. 6:

Art. 6 rozporządzenia (UE) 2016/679 w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych (RODO)

Zgodność przetwarzania z prawem

1. *Przetwarzanie jest zgodne z prawem wyłącznie w przypadkach, gdy – i w takim zakresie, w jakim – spełniony jest co najmniej jeden z poniższych warunków:*

a) *osoba, której dane dotyczą wyraziła zgodę na przetwarzanie swoich danych osobowych w jednym lub większej liczbie określonych celów;*

b) *przetwarzanie jest niezbędne do wykonania umowy, której stroną jest osoba, której dane dotyczą, lub do podjęcia działań na żądanie osoby, której dane dotyczą, przed zawarciem umowy;*

c) *przetwarzanie jest niezbędne do wypełnienia obowiązku prawnego ciążącego na administratorze;*

d) *przetwarzanie jest niezbędne do ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą, lub innej osoby fizycznej;*

e) *przetwarzanie jest niezbędne do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi;*

f) *przetwarzanie jest niezbędne do celów wynikających z prawnie uzasadnionych interesów realizowanych przez administratora lub przez stronę trzecią, z wyjątkiem sytuacji, w których nadrzędny charakter wobec tych interesów mają interesy lub podstawowe prawa i wolności osoby, której dane dotyczą, wymagające ochrony danych osobowych, w szczególności gdy osoba, której dane dotyczą, jest dzieckiem.*

Akapit pierwszy lit. f) nie ma zastosowania do przetwarzania, którego dokonują organy publiczne w ramach realizacji swoich zadań.

Istnieją jednak dwie inne podstawy, przy czym obie mają zastosowanie do przetwarzania danych przez prawnika praktyka. Jedną z nich jest sytuacja, gdy „przetwarzanie jest niezbędne do wypełnienia obowiązku prawnego ciążącego na administratorze”. Ponieważ dyrektywa zawiera wymóg, aby prawnik praktyk uzyskał i przechowywał pewne dane – zob. art. 40 poprzedniej sekcji – podstawa prawna dla prawnika praktyka w kontekście AML/CTF może wchodzić w zakres „obowiązku prawnego”, o którym mowa w art. 6 ust. 1 lit. c).

Może ona jednak wchodzić również w zakres art. 6 ust. 1 lit e): „przetwarzanie jest niezbędne do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi”. Dzieje się tak, ponieważ art. 43 wyraźnie stanowi, że „[p]rzetwarzanie danych osobowych na podstawie niniejszej dyrektywy do celów zapobiegania

praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, zgodnie z art. 1, uznaje się za działanie leżące w interesie publicznym zgodnie z [RODO]”.

Po trzecie istnieje wyjątek od prawa klienta do dostępu do danych na podstawie RODO w odniesieniu do przepisów dotyczących uprzedzania. Uprzedzanie ma wyraźny związek z ochroną danych, ponieważ jeżeli klient ma prawo wglądu, czy dokonano zgłoszenia, podważa to cel zabrania uprzedzania.

W art. 23 RODO przewidziano już takie ewentualne ograniczenie, a w preambule do RODO wyraźnie wspomniano o takim ograniczeniu, twierdząc, że „[j]est to istotne na przykład w związku z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy”.

W związku z tym dyrektywa wyraźnie stanowi, że państwa członkowskie muszą podjąć działania w tym zakresie w odniesieniu do danych dotyczących uprzedzania (stąd odesłanie do art. 39) poprzez przyjęcie przepisów ograniczających prawo dostępu klienta do takich danych. Prawnicy praktycy będą musieli znać treść i zakres konkretnych przepisów w tym zakresie obowiązujących w danym państwie członkowskim.

POUFNOŚĆ WYMIANY INFORMACJI MIĘDZY PRAWNIKIEM A KLIENTEM

Wprowadzenie

Przepisy określone powyżej w art. 33, 34, 35 i 39 nie tylko stanowią istotę systemu AML/CTF, lecz także dotyczą jednej z podstawowych zasad stosunków między prawnikiem a klientem, a mianowicie poufności wymiany informacji między prawnikiem a klientem (ten ogólny termin ma obejmować ogólne pojęcia tajemnicy zawodowej i prawniczej tajemnicy zawodowej), oraz relacji pełnego zaufania, która powinna istnieć między prawnikiem a klientem.

Istotny tekst UE dotyczący znaczenia i konsekwencji poufności wymiany informacji między prawnikiem a klientem pochodzi z wyroku w sprawie *AM & S (AM & S Europe Limited przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich)*, sprawa 155/79):

„prawo wspólnotowe powstałe w wyniku wzajemnego przenikania się nie tylko gospodarek, ale i systemów prawnych państw członkowskich, powinno uwzględniać zasady i koncepcje wspólne dla porządków prawnych tych państw, dotyczące przestrzegania poufności w szczególności w stosunku do niektórych informacji wymienianych między adwokatami i klientami. Poufność ta wiąże się w istocie z wymogiem, którego waga jest uznawana we wszystkich państwach członkowskich, by każdy obywatel miał zapewnioną możliwość swobodnego zwrócenia się o pomoc do swojego adwokata, którego zawód polega właśnie na udzielaniu niezależnej porady prawnej wszystkim, którzy tego potrzebują”.

Sąd ponownie rozważył tę kwestię ponad dwadzieścia lat później w sprawie *Akzo Nobel Chemicals Ltd i Akros Chemicals Ltd przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich*, sprawy połączone T-125/03 i T-253/03. Podstawowa zasada, o której mowa powyżej, została potwierdzona w tej sprawie. Sąd zauważył również, że zasada ta jest „ściśle powiązana z koncepcją roli adwokata uważanego za osobę wspomagającą wymiar sprawiedliwości”.

W rzeczywistości jest to zasada uznana na szczeblu międzynarodowym. Międzynarodowe Stowarzyszenie Prawników opublikowało [międzynarodowe zasady postępowania dla zawodów prawniczych](#), których zasada 4 stanowi:

„Prawnik musi przez cały czas utrzymywać ochronę poufności i korzystać z niej w odniesieniu do spraw obecnych lub byłych klientów, chyba że prawo lub mające zastosowanie zasady postępowania zgodnego z etyką zawodową inaczej stanowią lub wymagają”.

Poufność wymiany informacji między prawnikiem a klientem nosi różne nazwy i jest regulowana różnymi przepisami w różnych jurysdykcjach.

Na przykład w niektórych jurysdykcjach przepisy i zasady dotyczące tej poufności wyraźnie nakładają obowiązki na prawnika praktyka. W innych jurysdykcjach ochronę informacji poufnych przed ujawnieniem zapewnia się poprzez ustanowienie „przywilejów” (zwanych również zwolnieniami) w stosunku do zwykłych zasad wymagających ujawniania informacji.

Podstawowa zasada jest jednak wszędzie taka sama: prawnikowi praktykowi nie wolno (w wielu państwach z mocy prawa) ujawniać żadnej osobie trzeciej, w tym organom rządowym i sądowym, informacji przekazanych mu w poufności przez jego klienta.

Istnieje również ogólna zasada, w myśl której poufność wymiany informacji między prawnikiem a klientem nie ma zastosowania w sytuacji, gdy prawnik praktyk świadomie pomaga swoim klientom w niezgodnym z prawem zachowaniu lub wspiera lub ułatwia je – w tym przypadku w celach prania pieniędzy lub aby pomagać w finansowaniu terroryzmu. Prawnik praktyk prawie na pewno popełniłby w tym przypadku przestępstwo. Zazwyczaj zostałby również ukarany przez stosowny zawodowy organ regulacyjny.

Orzecznictwo unijne

Obowiązki zgłaszania wynikające z dyrektywy nie stoją w sprzeczności z tą zasadą w rozumieniu prawa europejskiego. Kwestia ta została rozstrzygnięta w dwóch sprawach – przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka.

W sprawie C-305/05 [Ordre des barreaux francophones et germanophone i inni przeciwko Conseil des ministres](#) belgijska izba adwokacka wniosła do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej skargę dotyczącą tej sprzeczności. Trybunał orzekł jednak, że obowiązki zgłaszania nie naruszają prawa do rzetelnego procesu sądowego gwarantowanego w art. 6 europejskiej konwencji praw człowieka i art. 6 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej.

Jako uzasadnienie podano fakt, że obowiązki informowania i współpracy obejmują adwokatów tylko o tyle, o ile udzielają swemu klientowi pomocy w przygotowaniu lub przeprowadzeniu pewnych transakcji, przede wszystkim o charakterze finansowym. Co do zasady tego typu działania, z samej swej natury, znajdują się w kontekście, który nie ma związku z postępowaniem sądowym i tym samym pozostają poza zakresem prawa do rzetelnego procesu sądowego, które było podstawą skargi.

Trybunał dodał, że od chwili gdy zwrócono się do adwokata o pomoc w przeprowadzeniu obrony klienta lub o reprezentowanie klienta przed sądami, lub w uzyskaniu porady w kwestii sposobu wszczęcia lub uniknięcia postępowania sądowego, adwokat ten zostaje wyłączony z obowiązków zgłaszania, i w tej kwestii bez znaczenia jest to, czy informacje uzyskane lub otrzymane zostały wcześniej, w trakcie lub po postępowaniu. Trybunał stwierdził, że wyłączenie takie pozwala chronić prawo klienta do rzetelnego procesu sądowego.

Podobną sprawę rozpatrywał Europejski Trybunał Praw Człowieka: [Michaud przeciwko Francji](#) (skarga nr 12323/11). Dotyczyła ona art. 8 europejskiej konwencji praw człowieka. ETPCz stwierdził, że chociaż art. 8 konwencji chroni „podstawowe prawo do tajemnicy zawodowej”, wymaganie od prawników praktyków zgłaszania podejrzeń nie stanowi nadmiernej ingerencji w to prawo.

Swoje orzeczenie ETPCz oparł na interesie ogólnym, któremu służy zwalczanie prania pieniędzy, oraz na gwarancji wynikającej z wyłączenia z zakresu obowiązku zgłaszania przewidzianego w art. 34 ust. 2 (w ramach działalności związanej z postępowaniem sądowym lub w ramach udzielania porad prawnych). Ponadto prawo francuskie przewiduje filtr służący ochronie tajemnicy zawodowej, zapewniając prawnikom możliwość dokonywania zgłoszeń nie bezpośrednio do FIU, lecz do prezesa Izby Adwokackiej.

Poza sprawami na szczeblu europejskim mogą istnieć sprawy krajowe, które wpływają na wdrażanie dyrektywy na szczeblu lokalnym, takie jak sprawa przed belgijskim Trybunałem Konstytucyjnym dotycząca zgłaszania podejrzanych transakcji ([decyzja nr 114/2020](#) z 24 września 2020 r.).

Wniosek

Zależność między dyrektywą, poufnością wymiany informacji między prawnikiem a klientem oraz orzecznictwem na szczeblu europejskim oznacza, że zgłoszenie podejrzanej transakcji musi być dokonane zgodnie ze szczególnymi okolicznościami określonymi w dyrektywie i orzecznictwie, aby zagwarantować, że nie dojdzie do naruszenia europejskiej konwencji praw człowieka ani Traktatu o Unii Europejskiej. Jeżeli prawnik praktyk nie dokona zgłoszenia, gdy jest do tego zobowiązany, wówczas w związku z takim brakiem zgłoszenia może być ścigany za przestępstwo związane z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy (zob. poniżej).

Wymogi dyrektywy funkcjonują jednak jedynie przy określonych parametrach:

- parametrach, w obrębie których prawnicy i transakcje podlegają art. 2 ust. 1 pkt 3 dyrektywy;
- nawet jeśli prawnicy i transakcje wchodzą w zakres określony w tym przepisie, w art. 34 ust. 2 przewidziano zwolnienia z obowiązku zgłaszania;
- istnieją inne ważne definicje dotyczące zgłaszania, takie jak definicja „działalności przestępczej”, która w pierwszej kolejności wymaga zgłoszenia podejrzanej transakcji (w zależności od tego, w jaki sposób poszczególne państwa członkowskie zdefiniowały przestępstwo prania pieniędzy).

Poza tymi ścisłymi granicami wymogi dyrektywy dotyczące zgłaszania nie mają zastosowania, a obowiązują zwyczajowe zasady poufności wymiany informacji między prawnikiem a klientem. Prawnicy praktycy muszą również wiedzieć, czy ich jurysdykcja skorzystała z odstępstwa przewidzianego w art. 34 ust. 1, które umożliwia prawnikowi praktykowi zgłaszanie podejrzeń izbie adwokackiej, a izba ta jest odpowiedzialna za przekazanie informacji FIU.

Można zakładać, że poufność wymiany informacji między prawnikiem a klientem nie została naruszona tylko wówczas, gdy zgłoszenia podejrzanej transakcji dokonano w ścisłej zgodności z wymogami art. 33 dyrektywy. W związku z tym prawnicy nie powinni zgłaszać podejrzanej transakcji wyłącznie ze względów ochrony własnej i z ostrożności, gdyż w takim przypadku mogą narazić się na ryzyko naruszenia tajemnicy zawodowej.

KWESTIE TRANSGRANICZNE

W wymiarze transgranicznym może powstać szereg problemów wynikających z pracy prawnika praktyka na rzecz klientów z innych jurysdykcji lub obecnych w innych jurysdykcjach.

Na terytorium UE

Biorąc pod uwagę, że dyrektywa dotyczy całej UE, określone w niej minimalne standardy mają być wdrożone wszędzie. Niektóre państwa członkowskie wykroczyły jednak poza to minimum, a w każdym razie różne jurysdykcje przyjęły różne metody – na przykład w niektórych przypadkach prawnik praktyk musi zgłosić podejrzaną transakcję bezpośrednio FIU, a w innych przypadkach izbie adwokackiej. Oznacza to, że prawnik praktyk nie ma innego wyjścia, niż mieć wiedzę na temat systemu AML w innym państwie członkowskim, którą prawdopodobnie najpewniej uzyska w drodze porady prawnika praktyka z tego państwa członkowskiego.

W wielu dziedzinach pojawiają się szczególne problemy:

- poleganie na osobach trzecich w innym państwie członkowskim w odniesieniu do należytej staranności wobec klienta – wyżej wspomniano już wymogi art. 26 dyrektywy;
- przepisy dotyczące poufności wymiany informacji między prawnikiem a klientem – nie tylko zgłoszenia podejrzanej transakcji można dokonać na różne sposoby, jak wspomniano powyżej, zakres i stosowanie zasady poufności wymiany informacji między prawnikiem a klientem także mogą być różne, a zatem należy je dokładnie sprawdzić;
- dokumenty mogą być sporządzone w języku obcym lub odnosić się do instytucji, których prawnik praktyk może nie znać, co zobowiązuje prawnika praktyka do podjęcia odpowiednich kroków, aby zyskać wystarczającą pewność, że dokumenty te rzeczywiście stanowią dowód potwierdzający przedstawione informacje, na przykład tożsamość klienta.

KARY

Wprowadzenie

Art. 59 dyrektywy stanowi, że państwa członkowskie muszą zapewnić stosowanie kar administracyjnych przynajmniej w przypadku naruszeń mających charakter poważny, powtarzający się, systematyczny lub charakteryzujących się występowaniem dowolnego połączenia tych cech, w odniesieniu do wymogów określonych w zakresie:

- należytej staranności wobec klienta (art. 10–24);
- zgłaszania podejrzanych transakcji (art. 33–35);
- przechowywania dokumentacji (art. 40);
- kontroli wewnętrznych (art. 45–46).

Art. 59 stanowi dalej, że w takich przypadkach minimalne kary muszą być następujące:

Artykuł 59 ust. 2

[...] kary i środki administracyjne, które można zastosować, [obejmują] co najmniej następujące elementy:

- a) oświadczenie publiczne wskazujące daną osobę fizyczną lub prawną oraz charakter naruszenia;*
- b) decyzję nakazującą danej osobie fizycznej lub prawnej zaprzestanie danego zachowania i zaniechanie powtarzania tego zachowania;*
- c) w przypadku podmiotu zobowiązanego podlegającego obowiązkowi posiadania zezwolenia – cofnięcie lub zawieszenie zezwolenia;*
- d) tymczasowy zakaz pełnienia funkcji kierowniczych w podmiocie zobowiązanym wobec wszelkich osób wykonujących obowiązki kierownicze w podmiocie zobowiązanym lub wszelkich innych osób fizycznych, odpowiedzialnych za naruszenie;*
- e) maksymalne administracyjne kary pieniężne: co najmniej dwukrotnie wyższe od kwoty korzyści uzyskanej w wyniku naruszenia, jeśli można ustalić kwotę takiej korzyści, lub w wysokości co najmniej 1 000 000 EUR.*

Odnośnie do czynników, które należy wziąć pod uwagę przy podejmowaniu decyzji o poziomie kar, art. 60 ust. 4 stanowi:

Artykuł 60

4. Państwa członkowskie zapewniają uwzględnianie przez właściwe organy – przy ustalaniu rodzaju oraz wysokości kar lub środków administracyjnych – wszelkich istotnych okoliczności, w tym w stosownych przypadkach:

- a) wagi naruszenia i czasu jego trwania;
- b) stopnia odpowiedzialności danej odpowiedzialnej osoby fizycznej lub prawnej;
- c) kondycji finansowej odpowiedzialnej osoby fizycznej lub prawnej, której to kondycji wyznacznikiem jest na przykład wysokość całkowitych obrotów odpowiedzialnej osoby prawnej lub roczny dochód odpowiedzialnej osoby fizycznej;
- d) korzyści z naruszenia uzyskanej przez odpowiedzialną osobę fizyczną lub prawną, o ile można taką korzyść ustalić;
- e) strat poniesionych przez osoby trzecie w związku z naruszeniem, o ile można je ustalić;
- f) stopnia współpracy odpowiedzialnej osoby fizycznej lub prawnej z właściwym organem;
- g) uprzednich naruszeń popełnionych przez odpowiedzialną osobę fizyczną lub prawną.

Art. 61 zawiera przepisy chroniące sygnalistów, którzy zgłaszają władzom naruszenia przepisów dotyczących AML/CTF.

Oczywiście prawnicy praktycy będą musieli doskonale znać własne przepisy krajowe – administracyjne lub karne – dotyczące naruszeń przepisów dotyczących AML/CTF, ponieważ mogą one wykraczać poza minimalne standardy.

Wymogi dotyczące przestępstwa

Chociaż państwom członkowskim pozostawia się sformułowanie w krajowych systemach prawnych przepisów dotyczących przestępstw, można założyć, że w przypadku głównych przestępstw, na przykład w odniesieniu do niezgłoszenia podejranej transakcji, oskarżyciel będzie musiał udowodnić, że dane mienie jest mieniem o charakterze przestępczym – innymi słowy mieniem lub środkami uzyskanymi w wyniku działalności przestępczej w rozumieniu art. 3 pkt 4. Oznacza to, że oskarżyciel będzie musiał dowieść, że mienie uzyskano w wyniku działalności przestępczej oraz że w momencie popełnienia zarzucanego przestępstwa prawnik praktyk wiedział lub podejrzewał, że tak jest.

W przypadku nieujawnienia przestępstw prawnicy praktycy będą musieli ujawnić informacje, jeżeli mieli wiedzę, podejrzenia lub uzasadnione podstawy do podejrzeń. Wyrażenia te omówiono bardziej szczegółowo w tym podręczniku w sekcji „Obowiązki zgłaszania”.

ZAŁĄCZNIK 1 – WYKAZ PAŃSTW WYSOKIEGO RYZYKA

Wykaz ten może ulec zmianie – zob. [tutaj](#)

Nr	Państwo trzecie wysokiego ryzyka
1	Afganistan
2	Bahamy
3	Barbados
4	Botswana
5	Kambodża
6	Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna (KRLD)
7	Ghana
8	Iran
9	Irak
10	Jamajka
11	Mauritius
12	Mongolia
13	Mjanma/Birma
14	Nikaragua
15	Pakistan
16	Panama
17	Syria
18	Trynidad i Tobago
19	Uganda
20	Vanuatu
21	Jemen

22	Zimbabwe